

Rövid idő múlva meg fog jelenni a szerző jóváhagyásával:

Garibaldi eredeti új regénye!

A szerzetes uralma

vagy:

Róma a 19-ik században.

Irta

GARIBALDI,

tábornok.

A szerző által Magyarország számára személyesen engedélyezett kiadás.

2 vastag kötet. Előfizetési ára 4 forint. (Bolti ára magasabb.)

A „Reform” napilap előfizetői ingyen kapják.

A „Reform” kiadó-hivatala Pesten.

767 (2-2)

Régi pénzeket

és mindennemű régiséget, drágakövet, lovagló és nyeregzserszámokat lotakárral együtt, arany ezüst és drágakövekkel kirakva; továbbá gyöngyöt, színeskővet, aranyat, ezüstöt, asványokat vesz és cserél a legmagasb áron.

Régiségek és természetiek irodája.

Pesten, Dorottya-utca a Lloyd épületben, 14. sz. a.,

hol egy nagy választéku raktár mindennemű régiségek, régi pénzek, gombok, óvek és mentekötők, a legolcsóbb áron, ugyanintén egy nagy raktár asványok, lepkek, bogarak, madárőrök, tojások, szemüvegek is található. 758 (3-4)

Dr. GROSSMANN,

szem- és fülorvos

PESTEN.

József tér 11-ik sz. alatt, Groszféle házában.

Rendel hétköznapokon délutáni 11-1 és délutáni 3-4 óráig. — Szegények számára ingyen minden vasárnap délutáni órákban. 722 (10-12)

Pályázat.

A h.-m.-vásárhelyi „Mária Valéria” kisdudovó-egyletnél megüritelt ovói-állomásra, szabad lakás, fűtés és 500 ft. készpénz fizetés mellett — mely utóbbitől ovó, az intézet részére egy cselédet tartani köteles; azonban dajkákról az egylet fog gondoskodni — ezenel pályázat hirdettetik.

A pályázók, erkölcsi magukviselését és képességüket igazoló okmányokkal fűszerezelt kérvényeiket f. év márczius 31-ig lesznek előtérítve elnökséghez beadandók.

Végül megjegyeztetik, hogy az elválasztandó állást f. év április 24-én köteleztetik elfoglalni.

Kelt H.-M.-Vásárhelyen, márcz. 8. 1870. Az igazg. választmány nevében

Miklovicz Bálint, intézeti elnök.

Bőrbajok

valamint

titkos betegségek

és súlyos utóbajai ellen, sok évi tapasztalás a világhírű **Ricord** (egykori párisi tanárának) módszere után, **siker biztosítása mellett, rendel:**

Sugar F. orvos tudor stb.

Lakása Pesten, **váci-utca 15-ik szám alatt,** a korona kávéház mellett.

Elfogad naponta 11 óráig 674 (2-12)

Magkereshető levél által is.

SZURMÁK J. FIAI

arany-, ezüst-

drágakő-ékszer-üzlete Pesten,

kigyó-utca 1. sz.

Kivonat a nagy árjegyzékből:

minden darab

legfinomabb

3 próbás

azaz: 18 karatos aranyból.

Gyermek fülbevalók 1 ft. 70 krtól és felj.	Gyűszük — ft. 60 krtól és felj.
Fülbevalók gömbölyűek 4 » 50 » » » »	Csmegekés, és vill. — 60 » » » »
Fülbevalók hosszuk 7 » — » » » »	Keresztek zománccsal nyakba 1 » — » » »
Keresztek 2 » 25 » » » »	Emlék gyűrűk felírással 1 » 25 » » »
Csattok 1 » 20 » » » »	Gyermek játékok 1 » 75 » » »
Ing-gombok 2 » 50 » » » »	Oralánczok 2 » 50 » » »
Női gyűrűk jó kövel 2 » 50 » » » »	Karpereczek 2 » 50 » » »
Női pecsétnyomó gyűrűk 4 » — » » » »	Garniturok (Broche és függő) 6 » — » » » »
Karika gyűrűk 3 » — » » » »	Thea szűrők 2 » 50 » » »
Férfi gyűrűk pecsét nyomó forma 5 » — » » » »	Czukor fogók 4 » — » » » »
Nyakkendő tük 6 » — » » » »	Keresztes és bérmai emlékek 2 » 50 » » »
Nyalánczok, keresztek vagy metállhoz 6 » 50 » » » »	Só- és borstártók együtt 6 » 50 » » » »
Metállók 6 » — » » » »	Gyermek evőeszközök tokban 5 » — » » » »
Melltűk (Broche) 6 » — » » » »	Varró eszközök tokban 5 » — » » » »
Garniturok (Broche és függő) 15 » — » » » »	Poharak 6 » 50 » » » »
Karpereczek 18 » — » » » »	Gyertyatartók 20 » — » » » »
Oralánczok rövidek 24 » — » » » »	Író eszközök 15 » — » » » »
Oralánczok hosszuk 28 » — » » » »	Csemegetű tálczával 25 » — » » » »
3 (13) próbás ezüstből.	Czukor edények 8 » — » » » »
Mária képek nyakba — ft. 15 krtól és felj.	
Keresztek — 30 » — » » » »	
Mataillók felnyílós. 1 » — » » » »	

Hivatalos próbával ellátva. Nehezebb arany és ezüsttárgyak, u. m. lánczok, garniturok, evőeszközök, 6, 12, 24 személyre, a munka különfélésekre szánt, gyártási áron számítatnak. A fantaszió-darabok, finom drágaköves tárgyak, Louis Laine legújabb rajzai után vannak dolgozva. Cserénél, az arany vagy ezüst egyenlő finomsága mellett, csupán a munka fiztetetik. Kijavítások, ezimerek, betűk metszése kőbe vagy aranyba gyorsan eszközöltek. — Saját használatunkra vásárlunk gyémántokat, gyöngyöket, színes köveket, óska aranyat és ezüstöt. Arany-ezüstpénzt, bel- és külföldi beváltunk a napi árfolyam szerint. Vidéki megrendelések a szokott módon pontosan teljesítetnek, és nem tesztő tárgyak másért becsérletetnek. 676 (1-12)

Gazdasági s kerti vetőmagvak

a legbiztosabb forrásokból

az első magyar kertészgazdászati ügynökség magtárából

Pesten, József tér 14. sz.

Friss csira képes magvak:

Magyarhoni luczerna 100 ft. 32 ft. Francia luczerna 39 ft. 40 kr. Styriai veres virágú here 32 ft. Sárgavirágú here agyagos talapba 18 ft. Belföldi perje fűmag 16 ft. Angol fűmag pázsitnak és takarmánynak 24 ft. Francia fűmag pázsitnak és takarmánynak 25 ft. Olasz fűmag száraz talapra 23 ft. Burgundi takarmány répa mag 24 ft. Akáczmag erdőtelepítésre 30 ft. Gleditsia tüskés lepényfűmag 30 ft. Fenyőfűmag minden fajban jutányosan. Minden faj erdei fák magjai. Téli képostamag legjobb fontja 2 ft. 50 kr., 4 frtig. Mindennemű kerti, konyhai vetemény s virágmagvak, gumók és hagymák stb. gyümölcsfák, szőlővövek gyökereinek és simák. Bizományi eladás eszközöltetik bármennemű gazdasági cikkeknek nevére, birtokeladásokkal és megvételekkel megbízásokban a legpontosabban járunk el, beszerzünk a gazdálkodás kényelmére minden tárgyakat a legelőnyösebben.

A legnevezetesebb faj biztos egészséges selyemhernyó tojások megrendelhetők ügyünkünkönél, ugyszintén eper faültetvények is nagy mennyiségben kaphatók.

Minden fajta nevezetes finom asztali, tábla és csemegeborok, ugyszintén gyengéledőknek a legjobb tokai, aszu és szomorodni borok kaphatók.

Árjegyzéket mindenkinek kívánatra bérmentve küldünk. Tisztelettel

Varga Lajos, főügynök.

770 (3-3)

Gyermek vászonneműek.

Hosszu vánkások, ingecsek, szakállák, kötött zubonykák és főkötők stb.

Keresztelő készletek.

Türsch F.-nél

Pesten, váci-utca 19-dik szám.

762 (1-3)

Kohn Philippe

díszrekesen ismert óra-gyártó

Dorottya-utca 2. sz.

újánja legújabb, jó és olcsó órákkal gazdagon ellátott raktárát 3 évi hitasbeli jóddal las mollett.

Ezüst henger órák 4 rubinra 10-11

» » arany foglalt. rugóra 12-13

» » kettős fűdéllal 15-16

» » kristályüveggel 15, 16-17

» » horgonyórák 15 rubinra » 15, 16-17

» » » 15 » kettős fűdéllal 19 » 20-22

» » angol horgonyórák kristályüveggel 19 » 20-22-24

» » ugyanazok kettős fűdéllal 24-40

» » val. remontoir kengyelnél felh. 28-50

» » ugyanaz kettős fűdéllal 35, 38, 40-52

Arany órák 3. sz. horg. 15 rub. 36, 40, 45-80

» » ugyanaz kettős fűdéllal 55, 58, 60-58

» » valódi remontoir kengyelnél felhuz. 70, 80, 90-100

» » valódi remontoir kettős fűdéllal 100, 110, 120, 130-206

Arany hőlgyórák (3. sz.)

» » henger 4-8 rubinra 25, 28-32

» » 8 rub. kett. fűdél. 38, 42-42

» » horgonyórák 15 rub. kettős fűdéllel 50, 55-60

» » val. remontoir kett. fűdéllel 70, 80-100

» » h. órák zom. gyém. 60, 70, 80-100

Inga-órák hőtlenkénti felh. ft. 16, 20, 22-24

» » órai és főlórai ütessel 30-32

» » óra és negyed-óránkénti ütessel 45

Havi regulátorok 30-32

Ébresztő óra 6

Ezüst lánczok 4 ft 50 kr., 5, 6, 6 ft. 50 kr., 7 ftig; legfinomabb francia alaknak 8 ft., 8 ft. 50 kr., 9, 10 ftig; hosszu nyaklánczok 7 ft., 8 ft. 50 kr., 9, 10, 15 ftig.

Vidéki megrendelések a pénzösszeg előleges beküldése vagy utánvét mellett, gyorsan és pontosan teljesítetnek.

Egy inga-óra pakolásért 1 ft. 50 kr.

Órák cserében is elfogadotnak.

Nem tesztő aru kleszereltetik.

Javítások legpontosabban és jutányos árral teljesítetnek. 747 (5-0)

Caak alapos gyógyítás biztos utóbajok ellen.

Titkos betegségeket s tehetetlenséget,

elgyengült férfierőt,

gyakori magömlések, sőt a végeképi tehetetlenséget katonai és polgári körökben sikeresen használt egyszerű módszerrel bámulatos gyorsan és alaposan (az ujjonnan keletkezett 43 óra alatt) gyógyítja **Wells J.** gyak. orvos és szülész, az itteni cs. kir. **garniturok főorvosában** kiszolgált osztrák-ung. orvos, minden alkalmatossággal nagy titoktartás, mint a gyógykezeléshez jól beosztott **rendelő-intézetben** Pest, kismező-utca 33. sz. 1. emelet, (a „Teresztély” ezimetté gyógytár szomszédságában), bemenet a lépcsőn, naponta reggel 7 óráig 10-ig és délután 1-4 óráig.

Férfiak és hölgyek részére külön bemenet és külön várószoba.

Díjjal ellátott levelek leggyorsabban válasz, és kívánatra gyógyszerrel is gondoskodik. 676 (2-12)

Pest, márczius 27-én 1870.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft. Csupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupan Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk illetőleg: Egy négyezer hasábjott petti sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromszor vagy többször ígatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetésményeket elfogad Bécsben: Oepelik Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj, külön minden ígatás után 30 újkraczár.

Asztalos Sándor.

1848/9. diki szabadságharcunk bajnokai között kiváló helyet foglal el az „aradi hős,” kinek jól talált arczképét mai számunk közli. E nevet a nemzet adá neki, e név alatt szerepel a történet lapjain, e név alatt ismeri az ifju, ki dicső példáján lelkesedni vágyik.

Asztalos Sándor Asztalos Pálnak volt fia, ki többször képviselte az országgyűlésen Máramarosmegyét, s később, mint a pesti kir. ítélőtábla bírása lépett nyugalmába. Sándor egyszersmind testvére volt az ifjabb Pálnak, az éles eszű s korán elhunyt kormánybiztosnak, kiről Kossuth Lajos is mindig a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott.

1848/9. diki szabadságharcunk bajnokai között kiváló helyet foglal el az „aradi hős,” kinek jól talált arczképét mai számunk közli. E nevet a nemzet adá neki, e név alatt szerepel a történet lapjain, e név alatt ismeri az ifju, ki dicső példáján lelkesedni vágyik.

Asztalos Sándor Asztalos Pálnak volt fia, ki többször képviselte az országgyűlésen Máramarosmegyét, s később, mint a pesti kir. ítélőtábla bírása lépett nyugalmába. Sándor egyszersmind testvére volt az ifjabb Pálnak, az éles eszű s korán elhunyt kormánybiztosnak, kiről Kossuth Lajos is mindig a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott.

mulva tekintettek reá. S e mellett ügyes gondolkozó katonának és csapatvezérnek ismerték.

Asztalos pályájának fénypontja az aradi harc. 1848. okt. 3. után, midőn Ferdinánd király Magyarországot s Erdélyt hadi törvények alá rendelve, báró Jellachichot kir. helyettesnek nevezte ki, a Schwarzenberg dzsidások küldettek az aradi várórség szaporítására, de a nemzetórség ellenállt, mire Berger várparancsnok látván, hogy nem sikerül a nemzetórséggel a fegyvert lerakadni, sem Máriássy őrnagy önkényeseit eltávolítani, ágyuztatni kezdé Aradot.

ASZTALOS SÁNDOR.

Mindkét fiu büszkesége volt atyjának s Máramarosmegyének. Már gyermekégekben mindketten nem mindennapi tehetséget árultak el. Sándor, az idős, bátorsága, kintarsága, erélye által tünt fel kortársai közt; Pált inkább könyvei, irományai foglalták el, ő inkább szónoknak készült s nagyokat dikeizőzött. Az öreg Asztalos csakhamar belátta, hogy Pali fogja őt követni a polgári pályán, mig Sándorról nem mondhatott egyebet, mint hogy: „Az isten is katonának teremtette.”

A két testvér elérte végre fiatal korát, s mig Pál a megye székhelyén a legszebb tisztségeket nyerte el s majd atya helyét is elfoglalt, mint követ, addig Sándort hajlama s a megye bizalma a magyar testőrseregbe juttatá.

Sándort deli termete, szépsége mintha egyenesen ide teremtette volna, hanem magyaros, szabad szelleme sok kellemtelenséget szerzett neki a testőrseregben. A kor szelleme gyakran oly hangos nyilatkozatokra ragadt, melyeket Bécsben nem fogadtak szívesen, ugy hogy 1847-ben meg kellett válnia a kaczagányos egyenruhától. Otthon élt tehát várakozó és vágyakozó téltelenségben, mig nem elérkezett: 1848.

Mindkét fiu büszkesége volt atyjának s Máramarosmegyének. Már gyermekégekben mindketten nem mindennapi tehetséget árultak el. Sándor, az idős, bátorsága, kintarsága, erélye által tünt fel kortársai közt; Pált inkább könyvei, irományai foglalták el, ő inkább szónoknak készült s nagyokat dikeizőzött. Az öreg Asztalos csakhamar belátta, hogy Pali fogja őt követni a polgári pályán, mig Sándorról nem mondhatott egyebet, mint hogy: „Az isten is katonának teremtette.”

A két testvér elérte végre fiatal korát, s mig Pál a megye székhelyén a legszebb tisztségeket nyerte el s majd atya helyét is elfoglalt, mint követ, addig Sándort hajlama s a megye bizalma a magyar testőrseregbe juttatá.

Sándort deli termete, szépsége mintha egyenesen ide teremtette volna, hanem magyaros, szabad szelleme sok kellemtelenséget szerzett neki a testőrseregben. A kor szelleme gyakran oly hangos nyilatkozatokra ragadt, melyeket Bécsben nem fogadtak szívesen, ugy hogy 1847-ben meg kellett válnia a kaczagányos egyenruhától. Otthon élt tehát várakozó és vágyakozó téltelenségben, mig nem elérkezett: 1848.

Nem lehet szándékunk egy rövid életrajz szük keretében részletesen elősorolni a hős tetteket, melyeket a vitéz férfiu végbevitt, csak az utolsó utczaharczot írjuk le, azt a harczot, mely leginkább illesztetve az e célra kiküldött Asztalos.

Nem lehet szándékunk egy rövid életrajz szük keretében részletesen elősorolni a hős tetteket, melyeket a vitéz férfiu végbevitt, csak az utolsó utczaharczot írjuk le, azt a harczot, mely leginkább illesztetve az e célra kiküldött Asztalos.

A magyar honvédek, a tüzértől támogatva, déli 12 óráig nem tágtítottak, ekkor fordult a koczka. A császáriak általános támadást intéztek Ó-Arad ellen. A parancsnok elveszettnek tartá a csatát s hátrálást parancsolt. A honvédek a városból mind

kivonultak s a tüzek ott hagyták ágyulóvegeiket. A lakosság is, a felkelő néptől retteve, mind kivonult a városból, ott hagyták mindent, csakhogy életüket megmenthessék.

A városrész megpihent az elfoglalt városban, de a rácság irgalmatlanul kezdett rabolni. A lakosok a városban kívül szabad ég alatt várták a további eseményeket, hallották a pusztítást, s nem mozdulhattak. A városba vonult császári sereg az egész Ó-Aradot elborította, s az ott hagyott ostromszerek tovaszállításához fogott.

Asztalos a 29-ik zászlóalj négy századával, Arad végén, a Simánd felé vezető országút mellett levő vámháznál állott, a magyar tábor hátrálását fedezte, s hideg vérrel nézte: mint hagyják oda a várost.

A győztes sereg már egész a megyeházig ért, s Asztalos még sem mozdult helyéről. Látta, hogy emberei mozogni kezdenek, s fel nem foghatják, mit tevé akar lenni.

Asztalos azonban jól megfontolta a dolgot. Várta, míg mindenki kivonul, míg a zsákmányosok is biztonságban képzelik magukat. Ekkor oda áll négy százada élére, s így szól: „Honvédek! ki az, a ki nem akarna meghalni, midőn a diós halál vagy a gyáva megszabadás közt két választani? — „Inkább meghalunk!” — volt a rövid beszédre a még rövidebb válasz.

Asztalos ekkor Nagy József zászlótartó kezéből kikapván a zászlót, s baljába véve kardját, a honvédek elébe lépett.

A dob megperdült. A bátor csapat látva az oroszlan szívű vezér nyugodtságát, tiszerte több bátorságot nyert. A parancs ki volt adva, hogy csak akkor löjjenek, midőn a vezér parancsolja. E percztől minden szem rájta függött.

A császáriak megdöbbenek a nem várt fordulatra, de még biztak röppentyűikben.

Mitsem használt. A honvédség mint egy élő vastömeg, gépi nyugalommal haladt előre. Itt-ott megebesült, elhullott egy-két honvéd, — elhullott járszó nélkül, sebet viselt panasz nélkül. Egyszerre megáll Asztalos, s „tüzet” vezényel. A négy század fegyvere, mint mennydörgés recsegte a levegőt. A füstfelhőben „szuronyt szegezz” volt a folytatás, s a honvédség mint magas hegytetőről zuhanó lavina rontott az ellenre, s a kis honvédcsoport, vezére bátorsága által lelkesedésre gyulasztva, iszonyu pusztítást tett a tiszzer annyi tömegben.

Asztalos csata közben a lobogót a folyton mellette harcoló Nagy József zászlótartó kezébe adta vissza, s mindkét kezébe kardot fogván, két felé osztogatta a halált. Rémes alakja mindig elől volt. Mindkét keze hasonló ügyességgel forgatván a kardot, oly pusztítást tön, hogy ellenség nem birt előtte megállani. A ki ellenszegült, elbukott.

Egy óra alatt Arad vártere egész temető lett. Alig volt 184°,-ben harez, melyben ily rövid idő alatt, ily körülmények közt ennyire estek volna el. Az elesetteket, számról 700-at, másnap egész ünnepélylyel temették el.

Az aradi hősöknek e naptól fogva országsherte szállt híre szélyel. Boczkó Dániel aradi kormánybiztos, még a harczeren órnagygyá nevezte ki Aradváros közönsége, mely a diadal után ismét visszatérhetett a városba, kitüntetésekkel halmozta el őt és a 29. zászlóaljat, melynek zászlóját, az aradi utcahárc emlékeül most is őrzí Nagy József honvéd főhadnagy.

A világi fegyverletétel után ő is menekült Londonba, Franciaországba, s Genfben, hányatva, mint pálya-szakadt bujdosó. Nyugtot sehol sem találhatott.

Svájcban, e szabad szép hazában, 1857-

ben a végzet egy lengyel nemessel hozta össze, ki gyalánki merete a magyar nemzetet. Asztalos Sándor megvívott vele, s a ki a harcban meg nem halhatott a nemzet javáért, meghalt párbajban a nemzet becsületéért.

A máramarosiak épen most akarnak M.-Szigeten emléksobrot állítani a megye e jeles szülöttének, kit, míg az emlékezet él, hálással emleget Arad város és büszkeséggel a nemzet.

A vén káplár.*)

Búsán peregnék a dobok,
Egy fekete zászló lobog.
Temetni visz a regement
Egy életet.

Kisérük az öreg káplárt,
A ki mindig legelől járt.
Mit véthetett nagyot vajjon?
— Meg kell haljon!

A vesztő helyen vannak már,
Letérdel az öreg káplár.
Eláll tizenkét legény,
Mind sir szegény.

„Jó fiaim, ne sirjatok,
Az okai nem ti vagytok.
— Obester ur engedné meg:
Két szót tégyek!

„Kiszolgáltam Ferenc császárt,
Ismerete ő a vén káplárt,
Huszonhárom nagy csatában
Vele jártam.

„Ismerem én jól a halált,
Velem sokszor szembe is szállt,
Hanem én csak kinevettem,
Fel se vettem.

„Franciaikat úgy megvertük,
Nem maradt egy marok sergük.
El is fogtuk azt a rozsz-ocent
Napoleonot.

„Háborúnak végeztével
Éldéglőtem honn békével,
De új lárna ébresztett fel:
Katona kell!

„Elvettem káplár-botom,
Jól illet nekem, mondhatom.
Ujonezokat tanítottam,
Apjok voltam.

„A harcban is velők mentem,
S ép' a régi regimentben;
Hogy rohantunk, nyakra-főre,
Csak — előre!

„Egy csatában, jobbam mellől;
Legjobb pajtásom csak elől.
Felesége, kis magzata
Rám marada.

„Szegény asszony, árva gyermek,
Az útszélén mit kesergtek?
Jobb: sirom fölél tartásotok
Könyv- s imátek!

„Hát ti fiuk mit pityergtek?
Nem illik az vitézeknek.
Szépen vállalhoz azt a puskát
Az elbátát.

„Megérdemlem én a végem,
Bűnös voltam, megismerem.
Egy tiszt urat megsértettem —
Hibát tettem.

„Obester ur, kérem szépen,
Bocsásson meg mostan nekem.
Jól tudom, kegyelmet adna,
Ha szabadna.

„De nem lehet kegyelmezni,
Vén káplárnak el kell veszni.
Réa halált parancsolta
A regula.

* Jelen költemény alapeszméje Beranger „Le vieux caporal” ezimű dalából van véve.

„Fiaim csak egyet kérek,
Hogyha azt megtehetnétek:
Czélőzatok jól fejemre,
Ne igan le.

„A kezetek mégis reszket?
Gyermek módjára könyöztek?
Utálem azt a sós vizet.
— Fiuk, — tüzet!”

Szász Károly.

Eredeti közlemények Kaliforniából.

II.

A new-almadeni higanybánya.

(Vége.)

A bányák 1700 lábnyi magasban vannak a tengerszint felett, ezek körül mindenütt feltűnő tevékenység uralkodik; az alagutaktól átfurto hegyhát, a sineken nyugvó szekerek érczköveket napfényre toló bányászokat, mint ki- s bejáró gnómotok, nyeli újra sötét üregébe. Hosszu eresz sor alatt különbözik el s osztályozzák a nyert érczterményt, s ugyancsak sineken nyugvó szekereken tolják a választó-gépeket fedő épületbe.

A fő alagut 800 láb hosszú, tíz láb széles, és tíz láb magas, tömör gerendázzal bélelve. A sineken nyugvó szekereket emberek hozzák mozgásba, a felső gerendákhoz erősített vas-övek a szabadban előállított gőz tova-vezetésére szolgálnak, s a belgépezetet mind gőzerő mozgatja. Az alagut végén 468 láb mélységű kút van. A kiaknázott érczköveket a különböző mélységekből felhuzó gőzgép a sziklafalba vágott mélyedésben van elhelyezve, e toroklatban a lég hideg kezd lenni, s a falazat hasadékaiból kiszivárgó nedvesség a földet feloldva, sikamlóssá teszi a járdákat. Az érczkövet öblös vasládákban vonják föl.

Egy ilyen ég s föld között kisértesies homályban lebegő ládában a bánya fenekére bocsátkozván, legelőször is a kovásműhelyt érzük; itt mindenki arczszasztó tevékenységben van, az izzóvalas ide s tova futkosó, sulyos pörölyöket forgató, metsző, ráspolozó kovácsok, mint megannyi alvilági Cyclops, menykövek helyett gép- és műszer-részeket kovácsolnak, a gránitban rejlő beceses ércz könnyebb megnyerhetésére. A minden irányban észlelhető valóságos hangya-szorgalom, a szakadatlan munkálkodás eleinte szokatlan, meglepő, s minden más bányákban szokásos eljárásról különböző, oka azonban egyszerű, mivel itt nem számra dolgoznak. A sziklába metszett víz-irányos folyosón haladva, nagy terembe érünk, honnan lefelé, a sziklafalba metszett lépcső vezet, melynek végpontján új szikla-üregben találjuk magunkat; sűrű csákány-ütés moraja, s az érczet takarító vaslapát pengése jelenti, hogy czélnál vagyunk. A teljes biztosságot nem nyújtó sziklától iz-zadsággal kivívott minden talpalatnyi tér szilárd gerendákkal van biztosítva. Egy távolabbi sarokban a bányász keze által mozgatott vasfuro fejére dobott pörge kalapács éles csengése hallik, olykor-olykor csend áll be, mi a vajt kőpor kikanalazását jelenti. Elöl, hátul, alól, fölül mindenütt kacaj, dana, élcz, tréfa, mintha e derék földalatti közönség örömmünnepet ünne, az egyiptomi sötétséggel ki sem törődik, pedig az a falra tapasztott fagygy-gyertya oly szomoruan pislog, mintha álmos volna, e vigság közepette is.

A czinóber e bányában réteges lerakodványokban találhatik. Az elterülő érczerek közötti üres rész sokszor úgy beelővél

azokba, hogy csak a bányász gyakorlott szeme tudja feltalálni. A bányászok régi spanyol szokás szerint cargu (teher) számrá dolgoznak; a társulattól kapnak szerszámot, löport, acélt, s előlegül egy dollárnyi napdi-ját, mit a végelszámolásnál kivonnak a keresett összegből.

Ily módon a munkás érdekében állván minél kitartóbbnak és szorgalmasabbnak lenni, nyereménye ügyességével áll arányban, míg a társulat a felügyelők meggazdálkodásában nem kis előnyt talál. A bányában dolgozó személyzet két részre oszlik, t. i. bányászok és érczhordókra; az elsőbkek csákány-, lapát-, és kalapáccsal dolgoznak, míg az utóbbiak feladata a nyert érczkövet azon helyre felvinni, hol azt a fülhuzó vasládába rakják, hogy a napvilágra vonják. E munkások kiválólag izmosak és erősek, az érczkövel rakott durva rövid zsákokat vállakon emelve, lépcsőről-lépcsőre lakadatlanul haladnak fölfelé, a mélységek felett hidul szolgáló egyetlen deszkán, sikamlós lejtőn, keskeny göröngyös lépcsőn, bámulatos zerge fürgeséggel léptetnek keresztül. Szerencsétlenségigen ritkán történik, az egyedüli emlékezetes ezelőtt két évvel esett, midőn a mélységből történetesen fel-felé illó bányalég két munkást elkábitván, ezek a padlóra menthetetlenül alázuhantak.

A bányák általában egészségeseknek és biztosaknak tartanak, mit a dolgozók piros-pozsgás kinézése igazol; a választó-kemeneknél dolgozók azonban sápadt vázalakok, és valamennyie inylágyulásban szenved.

New-Almaden népessége, mint állítják, egy 27 nemzetből álló vegyülék, legszámosabb azonban a mexikói és irlandi; hogy ily külön-nemű elemek között nem a legpéldásabb egyetértés létezik, feltehető, míg azonban a szóváltások és viszálykodások tetteges komoly alakot nem öltenek, a felügyelők közönyösen viselik magukat. Fenn a hegy tetején gondatlanul összetakolt faházakból új helység kezd épülni, hol a bányászok nagy része lakik. Az alatt eső csendes helységnek fizetési napokon egészen más színeze van, akkor mindenféle a legzajosabb élet, zsidob-csop nyálható; alig kapja verejtékkel szerzett keresményét kezéhez a bányász, azonban a whisky- és grog-bödekba tesz látogatást, hol kártya, zene, fandango, mi hamar megfeszítja a legutolsó dollártól. — A bánya-igazgató állítása szerint, ezelőtt néhány évvel, az ily aranjezi nap kellő dalidóval leendő megün-neplésére a san-joséi gyorsseker több tucat mindkét nembeli hivataln vendéget szállított az együgyű bányászok mulattatására, a lakoma nem ért véget, az elmámorított s kic-sapongásba merült bányászok oly terhes adósságba bonyolódtak, miből csak hónapokig tartó sanaryu s nélkülözésekkel teljes munkával tudtak nagy ügygyel-bajjal kilá-bolni. Ily esetek ismétlődése ellen azonban erélyes rendszabályok tétettek, de azért a kellő takarékoságot egy bányász sem akarja zsinórmértékül venni.

A higanynak az érczből kiválasztására általában véve az Idríában követett módszert használják; de tekintetbe véve a higany sa-játságát, a mi az illékonygásgot és sűrítést illeti, czélszerűbbnek látták, öntöttvas gö-rebek használatát hozni alkalmazásba; a hi-ganygőz egy 16 ostantyára elkülönített szo-bában sűrítetik meg, melyek mindegyike vékony téglafalattal van egymástól elvá-lasztva, ezen emeletszerűleg egymás felett levő különzések teteje és alja át van lyuk-gatva. A léghuzam ezeken keresztül hajtja a higanygőzöt.

A higany legnagyobb része ezen különzék-ekben sűrűdik meg, s harmatszűrűleg tap-pad a falakhoz, vagy hull cseppenként a pa-

dalatra alkalmazott csatornába alá A külön-zékeken átfurto gőz egy hideg vízzel töltött nagy szobába vezetik, hol tekeres alakú cső-veken kelletlenül átsurrannia, csaknem az egész higany-mennyiség hátramarad, árta-latlan csekélység jutván így a szabad lég-körbe. A hűtökészlet tökéletesen meghide-gülvén a korom- és vermillion-részeket gon-dosan eltávolítják, s a falakat óvatosan leke-félik.

Az így nyert gyári terményt vas korsókba töltik, a vas levén egyike azon anyagoknak, melyekre a higany mi hatással sincs. Minden korsóba hatvanhét és fél font fér, s minden font 65 centnyi értéket képvisel. Egy tonna érczköből átlagosan 153 fontnyi higanyra számíthatnak. Néhány év előtt a new-almadeni bányákban 48,000 korszonyit termeltek éven-ként s 1025 embert foglalkoztattak, ez évben azonban csak huszezer korszonyi lett a ter-melék, 450 munkás műve.

1861-ben az egész világon készített hi-gany-mennyiség e következő volt: Kalifor-nia 1775 tonna, Almaden (Spanyolország-ban) 1000 tonna, Peru 150 tonna, Német-ország, Ausztria, Franciaország 125 tonna, öszveg 3050 tonna. Mely kimutatás szerint Kalifornia ötszáz tonnával gyártott akkorá-ban többet, mint a világ többi higanybányái együttvéve.

Az almadeni (Spanyolországban) érczkő áll 36—41 százalék higanyból, 16 százalék kénből és 43—48 százalék idegen részből.

Az idriai érczkő áll 51% higanyból, 8% kénből, és 41% idegen részből.

A kaliforniai érczkő áll 70% higanyból, 11% kénből és 19% idegen elemből.

A japáni érczkő csaknem csupa czinóber, és áll 84% higanyból, 14% kénből és csak 2% idegen elemből.

Sarlay Pál.

Egy kitűnő magyar nyomdász emléke.

Egyszegény iparos emléket utjunkt fel, kit két század előtt mondhatni egész Európa ismert, a kit fejedelmek hívtak udvarukba, kitüntetésekkel halmoztak el, de a kit a díeséreték tömjéne nem tudott elkábitani annyira, hogy legutolsó perczéig magyar ne maradt volna.

Ez ember Tótfalusi Kis Miklós kolozsvári nyomdász volt. Neve ma már ismeretlen; csakis az irodalom részleteinek buvári tudnak róla, pedig ez egyszerű iparos maga többet tett nemze-tünknek a külföld előtt való megismertetésére, mint p. o. akkori főurainknak legnagyobb része, pedig ezeknek kezében volt a gazdagság, műveltség és nagy összeköttetések iskolája.

Tótfalusi a nagyenyedi iskolában elvégezte a hittudományokat, ott egyideig segédoltánár, majd három évig Erdély egyik egyházában iskolatanító volt; eléggé képzett tehát arra, hogy a lelkeszi pályán is működjék, de ő Pápai Páriz Ferenc enyedi kitűnő tanár és író ösztönzésére kiment Belgiumba s ott a nyomdászat megtanulására vetette magát. Hosszu ideig — 9¹/₂ évig — volt künn, mi alatt a nyomdászatban, betű-öntésben és betű-minta metszésben annyira kiképezte volt magát, hogy dícsérvés nélkül mondhatta magát e téren kora legelső emberének.

S hogy ez állítása való: az kitetszik egy jól fogalmazott rópiratából, melyet „M. Tótfalusi K. Miklósnak maga személyének, életének és különös tselekedatának Mentsége. Mallyet az Irégyek ellen, kik a közönséges Jónak ezarant meggátolói, irni kénszerítették. Kolozsvárt, 1698. Észtenőben” (51 level 8-rétben) ezim alatt halála előtt négy évvel bocsátott ki, s melyben ellenfeleit, — Bánfi György kormányzón kezdve az ordélyi ref. főcon-sistorium legutolsó tagjáig mindenkit — megozá-folja öntudata tisztaságából származó érveivel és metsző dialecticájával.

E mű meg is tette hatását, mert olyannyira elevenre talált, hogy a gubernátor parancsából minden példányát be kellett szednie a szerzőnek, s e miatt ma ez egyike legnagyobb ritkaságainknak. A nemzeti muzeum Jankovich-féle könyvtárában azonban van egy példánya, melyből — az utókor előtt való némi igazolatlanság szempontjából — érdekesnek vélünk egyes adatokat közölni.

Igy szól egy helyett a többek között Tótfalusi „Az írja nekem Belgiumból egy olváló Professor ember, a ki legtöbbet tudott ott is eléitől fogva az én dolgaiban: Diecbant te superare omnes Belgas in arte Fusoria et Sculptoria. Tus olim magister conquirebatur, te sibi panem eripere, praeteribant typographi ipsius aedes et te quaerobant, qui literas sculpi volebant. Macte igitur, et ostende coram toto mundo, te velle patriae tuae inservire etc. (Azt mondják, hogy te föllümultál minden belgát az öntés és metszés mesterségében. Ezelőtt a te mes-teredet keresték fel, de te elvetted kenyerét s a nyomdászok az ő műhelyét elmelőzik és tégedet keresnek, a kik betűket akarnak metszteni. Nosza tehát, — mutasd meg az egész világ előtt, hogy te hazádnak akarsz szolgálni stb.) Minthogy pedig ez a mesterség ott florál loginkább, annyira hogy csak Amsterdamban mondának — mert felszámlláták — annyi typographiát lenni, mint egész Németországban vagyón, és ezekért oda, mint a vér a szivbe, confugiálnak e világon majd mindenünnét. A kiről azért a testimonium ez, hogy azzal a mesterséggel minden Belyákat fellyül haladott: méltán hiheti az el, hogy e világon mindeneket fellyül haladott.” Továbbá: „hogy én nem csak a szomszéd országoknak, Lengyelországnak, Svéciciának, Angliának, Németországnak, Olaszországnak szolgál-tam sokat, hanem híremet hallván a messze való országok is requiráltak engemet szolgálatom iránt. Hol vagyón Amsterdámhoz képest Armenia? Azoknak sokat szolgáltam. Hol vagyón Georgia ad radices Caucaei (a Kaukáz hegyei aljánál)? Azoknak soha nem lévén nyomtatások, hanem mint a törökök csak manucriptummal élvén, reá vőtte magát a királyok, és maga leírván az alpha-betumot és valami contextust, úgy küldötte nékem Amsterdamba. Én pedig nem approbálván azt a formát, más módosabb betűket csináltam nekik: melyen igen örültenek. Ha azért ilyen méltóságok olyan messzéről is megkerestek engemet: avagy nem gondolhattam-e, hogy hazámnak (sőt akármely Országának, a hova esem) dícsőségére leszek? . . . Harmadszor ez innét tetszik meg: miért a florentiai nagyherceg, mint generosus ember, reá gondolván magát, hogy mivel az egész Italiában jó typographia nincsen, egyre reáverje az országot. E végre emberei által egész Európában majd esztendeig circumspiciáltattak, ha hol effélekre ver-hetné magát. S ahol szert róla nem tohtótván, úgy akadtak végre én reám, ki nekik szükségeket ked-vek szerint töttem. (NB. Csak ezt is nagy gloriá-nak tarthatnák magyar nemzet, hogy mi, akik annak-előtte Italiából vőtük a Bötűket, a honnét a romana és italica nevezetek, most azt megértük, hogy ők szorultak mi reánk betű végett.) Ny-gyedszer ez innét tetszik meg: mert az én speci-menemet Bécsbe felvívén, ott mind a betűkészítő, mind derék jezuiták és egyéb tudós emberek ad-mirálták és pedvallták, hogy szebbet afféllt soha nem láttak. Pedig én azokat nagy sietséggel készí-tettem, még éjtszaka is (a mi hallatlan dolog, holott mások még a napok között is a tiszta napokat vá-lasztják meg erre a munkára) rajta voltam.” stb.

Keserűen panaszokdék ezután, hogy saját hit-felei sohasem pártolták annyira, mint „a más ren-den valók” s kiemeli idegen, nagyszombati jezuitá-takat, a róm. katolikus idegen főjedelmeket stb. De keserűségei között elismeréssel is találkozott, midőn Holland tudósai, Páriz Ferenc, Bethen Miklós stb. minden erejükkel támogatták. Utóbbi egyebek között azt írja neki egyszer: „Csak lópd el Hollandiának mesterségeit, és csináljunk Erdély-ből egy kis Hollandiát.”

Hazaszeretetről jellemző tanúságot tesz, midőn a következőket írja: „Nekem Belgiumban olyan állapot volt, hogy ha pénzgűjtésben gyönyörködtem volna, és czélul fel nem töttem volna azt, hogy hazámat, valamint lehet, segítsem . . . annyi idő alatt könnyen 40,000 vagy talán 500,000 forintot is gyűjtöttem volna, és ha eddig ott maradtam volna, azt merem mondani, kevés erdélyi ur volna, a kivel cserélnek pénz dolgából. Ha ott a házasságra vöttem volna magamat, a melyet el nem távoztathattam volna semmiképen, ha még tovább is ottmaradtam volna, akkor is kínáltak engem olyan leánnyal, kivel 60,000, az-az: hatvan ezer forintot adtanak volna, mert obser-válták igen, hogy néha targonezával tolták a pénzt szállásonra”, akkor még gazdagabbá lehetett volna, de neki mindig hazája lebegett szemé előtt s maga mondja, hogy néha egy holnapig is bort nem ivott, s hogy sokszor kenyerétödre is egy polt-rája nom maradt, „csak hogy véghez vihessé azo-krat, a mikhez kezdett Istene indításából.” E czél pedig nem volt más, mint a magyar biblia kinyom-tatása, a mit igen szép kiállítással véghez is vitt

mert a bibliát kiadta 3500, a szoltáros könyvet 4200, új testamentomot külön 4200 példányban, s ezt a lehető legolcsóbb áron terjesztette az azon kapvakapó magyar közönség között.

Azonban itthon nem tudott közkezdességet szerezni magának. Onérzetes ember rendesen összeütöztetése jön a nála kisebb emberekkel. Így történt itt is. Tótfalusi érezte, hogy ismeretnél és múltjánál fogva elismerést érdemel, de ezt nem akarták figyelembe venni Erdély akkori befolyásos egyénei, a kik csupán csak egy nyomdászt, tehát mesterembert, és nem az akkori európai műveltség színvonalán álló embert láttak benne. Ez elkeserítette, s méltán! Aldozatkész, képzett és hazáját öntudatosan szerető iparost még ma is gédolgetni kellene; hát akkor, midőn az ország ki volt pusztítva, a nyugati polgárisultással való közvetlen összeköttetés meg volt szakítva, nemzetünk ismeretlen, s magunk elmaradtok voltunk?! De a jogfeladások és nemzeti hanyatlás átmeneti korszakának kezdetén nem lehetett egyebet várni.

Tótfalusi papok, tanárok, a kormány emberei uton-utfélen kisebbítették; ösvényére akadály után akadályt hengerítették, míg végre azon tudatra kellett jutnia, hogy tevékenysége végkép el van zsbasztva s küzdelme eredménytelen.

Ekkor, midőn látta, hogy a haroz csak őt farszja ki, de ellenfeleit nem ébreszti öntudatra: végső fegyveréhez, a tollhoz nyúlt, s lelke keserűségében kiméltelenül tárta föl úgy saját sorsát, mint ellenei működését és hazája szerencsétlen helyzetét. Ez volt egyuttal utolsó működése is. Nyomdájá még fenállt 1702-ben bekövetkezett halálaig, de ő szélhűdés miatt tetetelen lett.

Valóban tragikus vég! Egy ember küzd, fáradságos életén át csak azért, hogy hazáját erejéhez mérten segítse; elkövet mindent, a mit egy önzetlen hazafi megtehet a legdrágább kincsért, a nyelven figyelemre méltó javításokat tesz, az irodalmat istápolja, mások munkáit nyomdász léteire irány tekintetében is átvitva adja ki s mindezekért elismerés helyett irigység, gáncs és rágalom mérgezik meg kobelét.

De Tótfalusinak még volt ereje elöszámlálni 38 pontban ellenei vádjait s visszavágni úgy, hogy ő tisztán áll most mindenki előtt; s míg egyrésztől egy határozott, valódi jellem hű képét hagyta az utókorra, másrésztől meg egy oly művet is adott „Maga mentségé”-ben, melyet azon kor társadalom történelmének megírója nagy haszonnal forgathat. Valóságos korrajz, mely tiszta képét tükrözi vissza Erdély akkori társadalmi és műveltségi mozgalmainak.

Az utókor azonban igazságot szolgáltatott Tótfalusinak. Pápai Páriz Ferencz a halálára írott gyászverssekkel, Bod Péter ezek kiadásával s irodalomtörténezeink nyelvészeti munkásságának méltánylásával oly elégtételt adtak neki, mely őt megillette.

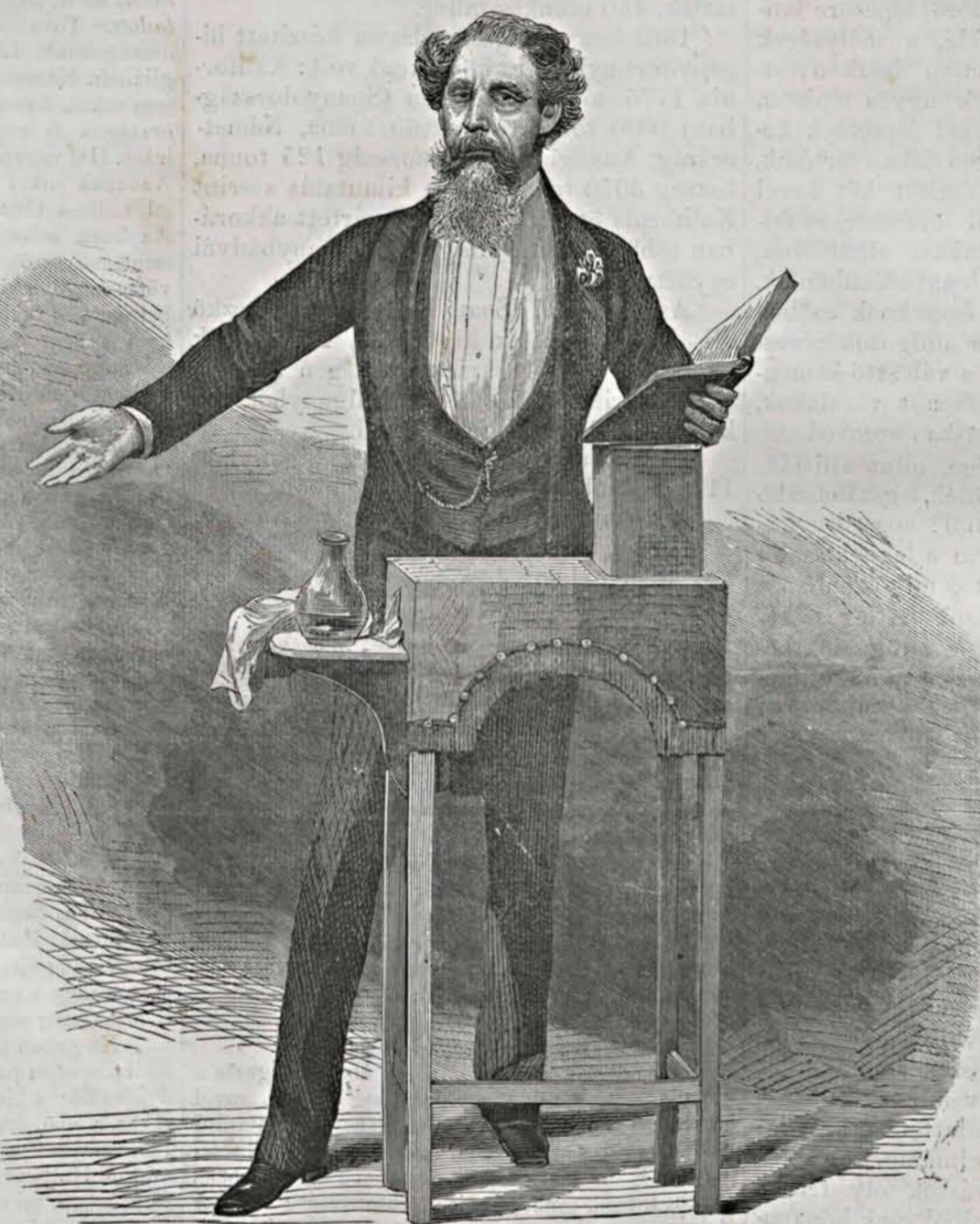
Eötvös Lajos.

Dickens Károly utolsó és búcsuzó felolvasása.

E lapok közönsége talán több érdeklődéssel fogja venni a kitűnő angol regény-író képét, mely őt a felolvasó asztal előtt mutatja, mint a pesti közönség szokta a szépirodalmi felolvasásokat.

A Kisfaludy-társaság havi és évi ülése, mely egyedüli alkalom arra, hogy szépirodalmi műveket halljon az ember felolvasni, Posthez képest nagyon is gyér közönséget szokott összegyűjteni, még télen is; nyáron? — akkor még a tagok sem igen mennek ülésekre. Nagyobb érdeklődéssel fogadják itt a közönség a német felolvasásokat, hiszen *Vogt* Károly példája már egy másodrangú aestheticus is ide csábított hozzánk, s a lapok nagy zajt ütnek *Eckardt* Lajos nevével, ki a mi fővárosunkat, a többi német városok sorában, szintén szerencsétlenné. S ugyanez a német felolvasásokat, hiszen *Vogt* Károly példája már egy másodrangú aestheticus is ide csábított hozzánk, s a lapok nagy zajt ütnek *Eckardt* Lajos nevével, ki a mi fővárosunkat, a többi német városok sorában, szintén szerencsétlenné. S ugyanez a német felolvasásokat, hiszen *Vogt* Károly példája már egy másodrangú aestheticus is ide csábított hozzánk, s a lapok nagy zajt ütnek *Eckardt* Lajos nevével, ki a mi fővárosunkat, a többi német városok sorában, szintén szerencsétlenné.

Térjünk át Dickens Károly országába, hol az író és felolvasó hazája nyelvén és az egész közönségnek szól minden pártkülönbség nélkül. A ki

Dickens Károly búcsú-felolvasása.

egy telet angol földön töltött, tudhatja, hogy mennyi mindenféle felolvasás, előadás, tudományos mutatóanyagok és nyilvános vitaközlések gyönyörködtetik ott a közönséget. Alig van a közönségnek egy-egy kedves írója olyan, a ki tisztelőitől megvonná azt az örömet, hogy élő előadást is hallhassák. A németek egész irigységgel írják angol földi élményeikben, hogy a mit náluk a katedrón, az egyetemeken szűk körben tanítanak, annak egy jó nagy részét az angoloknál már az utcákon, filléres klubokban s a házak szegletein hirdetik. S minden felolvasásnak van hallgatója, ha arra érdemes. A közönség, mely nyomtatványokból is olvassa a műveket, élő szó után is meghallgatja s az a meggyőződés, melylyel az író eszméit elbeszéli, nagyobb és erősebb hitet kelt benne az eszmék iránt. *Bunyan* János, *Zarandok* utazásán és *Goldsmith* „Wakoföldi lelkészén” kívül alig van munka, melyet az angol közönség jobban ismerne, mint épen *Dickens* könyveit, melyeknek hosszú sora nem szaporodhatik akkorára, hogy belőle a közönség még többet ne kívánjon.

Olvassák újra és újra, a nélkül, hogy megúrnák, a nélkül, hogy bele fáradnának. S e könyv nélkül is tudott munkát szerzője egyszer, mintegy tizenöt éve, azon gondolatra jó, hogy ugyane munkákból felolvasásokat tartson. Az ember egy olyan írónál, kinek mindig van valami dolgozata féliben, azt tartaná természetesen, hogy új, még nem hallott dologgal csábítsa a közönséget, holott *Dickens* épen ellenkezőleg azokat szokta műveiből felolvasni, melyeket a közönség leginkább szeretett, s így leginkább is ismert. Humoros, tragicomicus vagy egészen comicus jeleneteket; érzékeny, borongós, néha megdöbbentő s mégis egyszerű, de annál igazibb szenvedélyvel esetelt képeket választott regényeiből, beszélyeiből, s a közönség tapsokkal fogadta, versenyező vásárolta a belépti jegyeket, gyönyörködött kedvencében, s most tizenöt év után is épen oly lelkesedéssel hallgatják, csupán egy különbséggel: akkor előadása végén mindenki reménylette, hogy a következő idény alatt újra meghallgatja, míg a mostani hallgatóság azon szomorú tudattal hagyta el a termet, hogy ez volt az utolsó felolvasás.

Márczius 15-dikén, kedden este tartotta Londonban a St. James (Szt. Jakab) teremben utolsó felolvasását, s isten tudja már hányad-szor olvasta fel a *Pickwick-clubb* egy részét s a „Karácsonyi dícséret” című kis életképét, mely igen bájos kis történet s mindig mély figyelmet szokott kelteni. *Dickens* kiváló kedvteliséssel szokta e két darabot felolvasni s gyakorlatilag ügyességével mesterien tünteti fel a különböző jellemeket. Épen ez volt az előadásban, a mit a közönség annyira szeretett. Keresetlen egyszerűséggel szokott asztala elé állni, vagy ülni, minden merevség, vagy önerőltetés nélkül felállt, vagy leült, könyvből nézve, vagy könyv nélkül mondta, a mi épen következett, úgy, a mint azt a szöveg leghűbb magyarázójának vélte. Kifejező arca, szemei, taglejtése, kellemes hangja, érző szíve s tréfás jeleneteknél úgy, mint érzékenyeknél tulajdon kedélye verseny esetén nem minden színésznek engednének. Kivált bohózas jelenetek előadásánál, melyekben pedig mint író is leginkább tündöklék, az előadó tán még az író is felülmúlta. Általán véve nem kis mértékű színészi tehetségekkel van megáldva és zártkörű

színi előadásoknál, barátai és tisztelői öröme, nem egyszer vett részt s olykor nevesebb színészekkel versenyezett. Angol- s Skótzország s Észak-Amerika nagy városai zsúfoltszerűen hallgatták előadásait, számtalan szórólátókat vele egy és ugyanazon felolvasását s a bámulókat sokszor zavarba hozta, mert rájuk bízta a választást: ismételve-e előbbi felolvasását másnap, vagy még nem hallott, más részletet jobban szeretnének?

Búcsú-felolvasása után, melyet képzett ábrázoló, maga is meg volt hatva, nemcsak a közönség, melyhez, mint várt lehetett, néhány szó intézett. Nem akar — ugymond — képmutatóságot, vagy érzékletlenkedni, mert az haszontalan is volna, hanem megvallja, hogy életének és szakaszát nagy fájdalommal zárja be. Mintegy tizenöt éve, hogy o teremben és más hasonló helyeken szerencsés volt tulajdon kedvenc eszméit a közönség elé tárni, melytől elismerésben részesült, s minthogy szorosán megfigyelték, miként fogadja azokat a közönség, anyai művészi gyönyört és tanúságot élvezett, a mennyiben részesülni kevés embernek

adatott. E földetnél is, mint minden másnál, az volt célja, hogy a közönségnek hiv szolgálja legyen; mindig eltelve az irántuk való lekötelezettséssel s mindig törekedve megtenni, a mi csak tőle telt: mindig egyértelmű, kész viszonzás örvendeztetése s hozzá a legnemesebb rokonszenv és a legőstönözőbb támogatás. Mindamellott — folytatá — jónak látta a közönség szeretetének teljes áramlata idején visszafonulni ama közte és a közönség közt levő régebbi szövetség terére, mely sokkal korábbi keletű, mint a most félbe hagyott, s ezután magát kizárólag ama művészetnek szentelni, mely őket először összehozta. — „Uraim és hölgyeim, mátló tán csak mintegy rövid két hét múlva, reményem önök egy olvasmány-sorozathoz foghatnak otthon, melynél az én segítségem nélkülözhetlen lesz, de e legnagyobb lámpák elől mostan mindenkorra eltűnök egy szívbel jövő, amlás, tisztelő- és szeretet-tesz, isten hozzatok” — kal.”

— r. — s.

Emlékjegyzetek

1866-tól 1868-ig.

Jesseny Miklós tartalékos gyalog káplártól.

Utazás Olaszországba.

Az olasz-osztrák háború kitörése küszöbön levén, többek közt a 29-ik gyalog-ezred Kikindán állomásozó 4-ik zászlóalja is, mely előbb Temesvárott, majd Péterváradon tévé az őrségi szolgálót, a velencei királyság védelmére rendeltetett.

Máj. 3-án délutáni 3 órakor gyülekezett zászlóaljunk Anelli-Monti őrnagy lakása elé, hogy onnét a vaspályához induljon, hazáját elhagyni. Arzonvonalon sorakozott zászlóaljunk ott lefényképeztetett.

Tömérdek nép kísért ki a vaspályához, hol a kikindai zene fogadott. Búcsút vevén a zászlóalj rokonai, kedvesei s ismerőseitől, a gőzmozdony fűtőházára a kocsi kerekai csakhamar mozgásba hozattak, s a nagy utat Olaszországba megkezdtek.

Miután Szeged alatt kenyéret s bort, Czeglédnél pálinkát vettünk föl, 4-én délbent Posten szállottunk ki, hol az invalidus-laktanya udvarán obédében, aztán pedig Budán éjjeli szállásban részesültünk.

5-kén hajnalhasadtakor az ó-hitűek temploma előtt harsogtatták a trombiták a gyülekezőt, honnét az alaguton át a délnyugati vaspályához s hosszas várakozás után ennek vonatain tovább indulunk. A székesfehérvári indóházán katonaszakácsok vártak hosszú asztalokra tálat kész béddel, nem volt tehát egyéb hátra, mint azt gyorsan elkölteni. Több derék ural beszéltünk itten, kik egyes lelkes tanácsadásokkal buzdítottak bennünket.

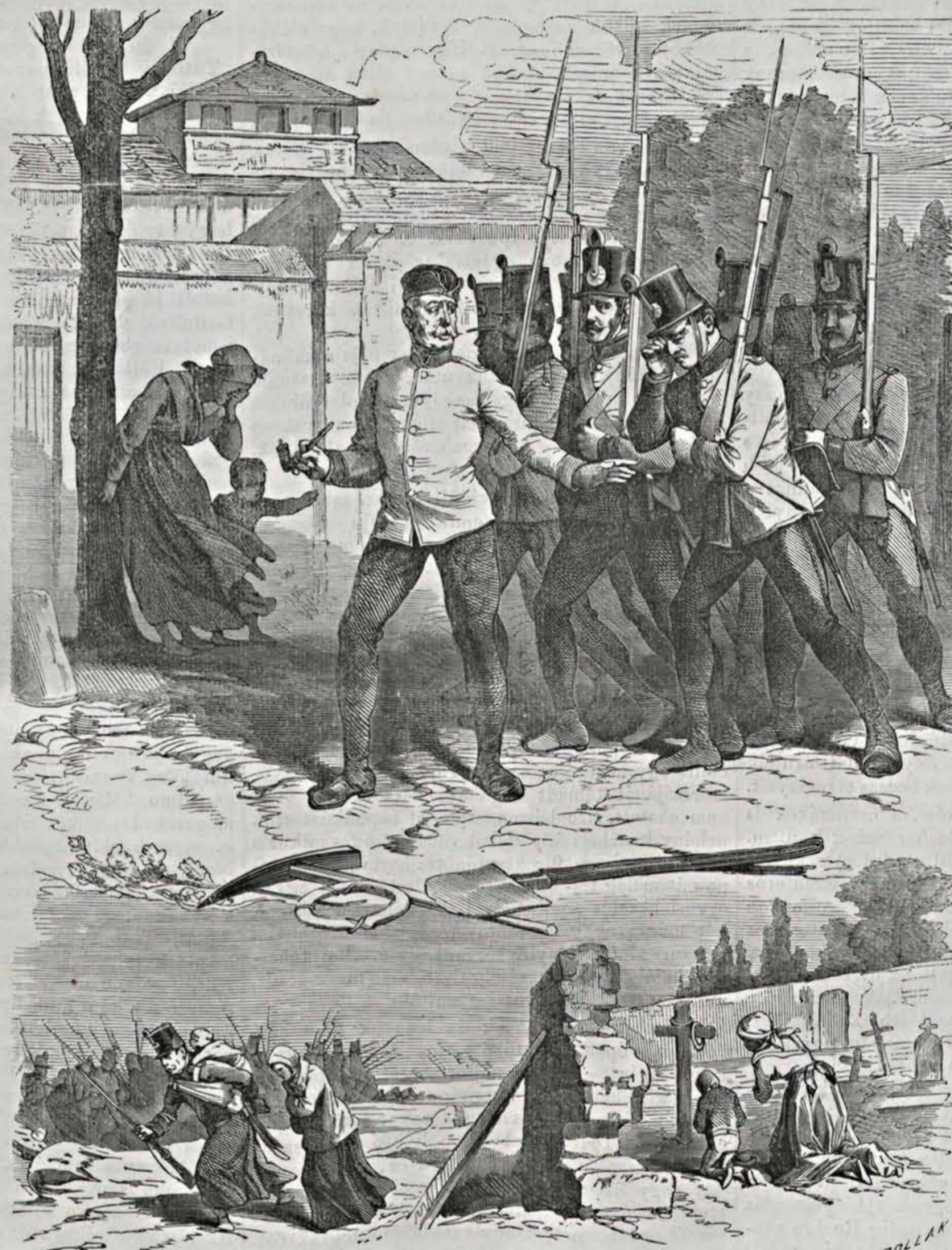
Délután a Balaton kies partján robogánk. Kellemes májusi nap vala, a tó sima kék vizében az alakjaikat minduntalan változtató északparti hegyek váromjaikkal tündérisően visszatükröződének, estefelé azonban egy hatalmas szélvihar következtében a Balaton vize háborgott s tengerként játszatá magasra csapkodó hullámaival.

Keszthelynél gőzöcsünk a Balatontól el, ha-

zánk délnyugati határai felé kanyarodott, honnét éjjel azon édes reményben vettünk búcsút: hogy tán nemokháza egy boldogabb jövendőben ujjolag üdvözölhetjük.

6-kán a csinos Pettau (szlovénül Pettova) stájer város alatt virradt reánk. Festői szép vidék! Minden irányban erdőkoszorús hegyek, a völgyekben fásoros utak, termékeny szántóföldek s kellemes mezei lakok. A Dráva folyó, melyen az itt állomásozó hidások tartják gyakorlataikat, a város oldalát mossa.

Két órai időzés után tovább sietett mozdonyunk. A hegyháton emelkedő pottai várkastély magas tornyával, barna épületeivel még sokáig fölűnt, mignem elveszvé a láthatár homályában, új jelenetek: sötétzöld fenyvesek, szőlőhegyek, völgyekben csörtető patakok, aztán a pest-bécs-

A vén káplár. — (A hasonímú költeményhez.)

trieszti vonalak érintkezéséről nevezetes Pragerhof állomás következtek. A vaspályákkal bővelkedő Store állomás után a csinos Czilli városát értük el, tornyos indóházával, moredek bérczi váromladékaival, melyből hajdan a hazánk történetében is szereplő ravasz Czillei grófok ostromták a környék lakóinak parancsait. A költöként

Némán áll az enyészetnek Szomorító emléke,
Hajdan búzke nemeknek —
Most a baglyok lakhelye!

Aztán csúcsos bérczek közt a Száva folyó medredék völgyében kanyargott gőzöcsünk, mignem Tüfer, Römerbad s a Steinbrück molletti Sannbad stájer fürdőhelyek vadregényes völgyeiből is kiszabadulva, a krajnai Alpepek közé, innét pedig mintegy másfél óra múlva egy szép síkságra —

melynek keleti szélén regényes hegyek aljában Laibach városa fekszik — érkezünk.

Laibachban egy laktanya udvarában sorakozott zászlóaljunk, várva élelmezését, de mivel előttünk az itt átvonult olasz ezredek mindent fölemésztettek, 20 krajczárt kapunk menage fejében, s éjjeli szállásra Franzdorf nevű magas hegyi falu szélső részére azzal a kelle rándulunk. 11-et ütött itt a torony órája, midőn a sziklák, patakok s erdők közti sok botorkálás után végre egy szlovén atyafit édes álmaiból fölverték, magunkat mintegy huszan két szobájába behelyezők. A még mindig fűtött öblös kemence tetejéről öt piszkos gyermek kandikált le, kik itteni szokás szerint alvást végett voltak oda fölrakva, s kiknek szírsal foglalkozó részét annyok nem győzte eleget alvásra csitítani; mi különben nem sokat törődünk ezekkel, mert ki padon, ki asztalon, ki a földön elterülve — csakhamar mély álomba merülnek, melyből csak a reggeli riadó vert föl.

7-én reggel utban voltunk Laibach város vasuti indóháza felé, hova két órai menet után megérkezünk.

A gőzös tovább ragadtott kövekkel bővelkedő hegyek közé, néhol szédítő magas-ságu hegyeken, másutt sötét alagutakon, majd merész áthidalásokon keresztül vitt utunk. Házak csak itt-ott a hegyoldalokban voltak lát hatók. Különben erre igen csinos szlovén nőkkel találkozánk.

A tájk Nabrezina felé mindig kopárabb, míg ennek közelében csak a faluk körül imitt-amott fák-és szőlőlugasokkal hintett bérzvidék.

Nabrezinát elhagyva azonban csakhamar nagyszerűen előtűrt a végveséghegyen Adria-tenger ragyogó tükrével, telve óriás hajókkal, apró vitorlás halászhajókkal, balra a hegyoldalon sötétlő Triestvárosa tömeges názaival. Bámulatra ragadó fölséges panoráma!

Monfalcone alatt gőzöcsünk a tengertől elkanyarodott a görzti hegyek felé, midőn az est beköszöntvén, a nap tengerbe morlúve — végét szakította további szemlélődésünknek.

8-kán reggel Treviso magas egyháza, barna épületei, ábrándos szobrai jelenték: hogy már messze bent haladva édenkertében vagyunk. Innét tovább haladva a Velence közelében fekvő Mestre, aztán a Ponte di Brenta felé mindinkább ékesülő vil-lák, narancsos-fügés kertek, szőlőlugasos fasorok, csatornák tömkelegéből is kibontakozva: az ó bástyákkal kerített Padova, Livius régi városa állott előttünk.

Szent Antal és Justinus egyháza büszkén emelkedtek magas karosu tornyaikkal, a város domború eserepes épületei fölött mintegy uralkodva, barna olaszok kíváncsian szemléltek jöve-telünket, déli gyümölcsceiket élénk tárva, aquavít-tájokat kínálva. A narancs darabja 2 kr. Az 1 forintos bankjegy 75 krnyi ezüstpénzért beváltatik, mert itt a papirospénznek nincsen kelete.

A város alatt folyó Bachiogione hidján átro-bogva, gőzlovasunk a „Colli Eugonei” hegy-láncolatok aljába s számos alagutain keresztül raga-dott. Monselice mellett, hol egy festői vár romjai

huzódnak a hegy lejtőjén fölfelé — e hegységnek vége szakad; a vaspálya végpontját is elérvén Stanghellonál, tikkasztó hőségben gyalogoltunk tovább Rovigoba, hova délutáni 6 órakor bejutánk.

Zászlóaljunk részint az erődökben, részint városi magánépületekben, így száradom a „piazzna maggiore“-n Bianchi polgár 4 emeletes épületének padlására — innét pedig nemokára a nagy hőség és skorpiók sokasága miatt a „caserma macello“-ba lőn elszállásolva.

Rovigói vázlatok.

Rovigó az Adigetto folyó mindkét partján, mintegy 10,000 lakossal, főszékhelye a velencei királyság egyik kerületének, mely Polesine név alatt ismeretes. A belvárosba több kapu, mint a San-Francesco, S.-Bartholomeo és S.-Agostino nyílik. Az utcák jól köveztek, emeletes és nagyrészt régiségből barna épületekkel bírnak. Ezek közül kiválóbbak: az ő külsője, de belsőleg gazdagon felszerelt székesegyház, a helyőrségi templom, a S.-Francesco téren emelkedő magas városi torony a siriratokkal telt battistero kerek templommal, a tornyos városháza, az olasz nyári színház, valamint egyéb magánlakok, az Adigetton több kő és fahidak. Az utcák légszűrőszel világítottak s az épületek alatt több helyütt hosszú folyosók húzódnak, melyek függönyökkel árnyékolják a nap égető heve ellenében. A város keleti végén terülő katonai gyakorlóter buja hajtású díofa sorai kellemes illattal töltik be a levegőt. Az Adigetton és Adigén pompás vashidak készülvén, a vaspályán most már közlekedhetni a Po folyamig. A magas töltésen emelkedő rovigói indóház a vidéken legzebb vasuti épület.

A város hajdan Rodigo nevet viselt, s hogy nevezetes erősség volt, tanúsítja a már említett kapuk, a város több helyein folyónár- és szőlőlugasokkal befutott bástyák, az Adigetto jobb partján egy olasz polgár udvarában, valamint a katonai kórház közelében létező bástyatornyok. Az előbbi kisasszony emelkedik s a városi tornyok közt legmagasabb; mindenki borzalommal gondol a nagy rengésre, mely e roppant kötémg eldőlésekor következett! A torony körüli lyukakban hullók, csókák és baglyok egymásközt folytonosan civakodó seregbe zanyáznak.

A lakosok főfoglalatossága selyemtenyészés, bortermelés, a kereskedelem, mezői gazdaság hasonlólag virágoz.

A számos gyümölcs-, zöldség- és virágárusok a kis tér közelében egy széles folyó alatt árulják Olaszország meleg éghajlatának becses terményeit. Rovigónak sok bora lévén, a csapszékék is számosak, ezekben háromféle bor méretük u. m. sötétveres (negro néven), érdes (dulce) s kevert (misculata) pintenként 8—10 krajával. Ezen erős italok nagyobb kelendőstést végett a korcsmákon ilyen föliratok is olvashatók: „Ogni osteria e buona, ma questa e la corona“ (Minden korcsma jó, de ez valamennyi koronája). Az utcákon járkelő üzerek szakadatlanul hallatják forminánti (gyufa), pane (kenyér), lemoni stb. kiáltásait, általában mint a többi olasz városokban, úgy itt is örökös zaj s élénk mozgalom vehető észre.

Az Úrnapij nagy pompával ünneplik az olaszok. Papok, egyházi s világi előjárók, katonaság s egyéb ünneplésen öltözött csoportozatoknak a processionál hosszát-végét alig várható el. Az épületek ablakiból, az erkélyekről hosszú selyem kendők, drága szőnyegek lógnak alá egészen az utcái járdáig, e szőnyegekben pedig Rovigo szépeit könyökölnék. Olaszban bájos, illatos virágaiból bokrétkákat, koszorúkat hintve az alantjárók ezrei közé.

Mint a velencei királyság nagyobb részében, úgy Rovigo is vidékén is az utak és szántóföldek szőlőlugasokkal egymáshoz foglalt nemes fák által szegélyeztetnek, a mezői lakok közelében az országutak sörpnek, sőt széleik gyöphantokkal kiraktnak, a kastélyok körül mythologiai szobrok, függő-narancsos kertek, mesterségesen font eleven sövénykorítások, zilipes csatornák, kövér szántóföldek és legelők díszlenek. A buza június végével jobbra learatva, keresztben hever, sőt több helyütt a mezői lakokhoz hordva, cséplés alatt van. Az uraságoknál vegyest nyomtatják a garbonát lovak, ökrök s tehének; utóbbiak igen erőteljesek, pukkadásig köveket, tiszták, a magyarhoniakat nagyságra fölülműlják, de szarvuk kisebb.

Olaszországban tömérédek számár s ösvény van, az előbbieket az előkelő olaszok sem röstellik megülni, a falusi diákok is számár háton ülve — lecczéiket tanulatga kocogtatnak be Rovigoba. Ez ösvényeket az 5 lábnyi magas kerekkel ellá-

tott nehézkes taligák elé — jó utak lévén — csak egyesével fogják.

Az olasz közép loginkább francia szabású ruhát, széles karimájú kalapot, vagy piros fezt visel. A régi szük nadrág, térdig érő harisnya, tyroliai alaku kalap még csak némely öregeken látható. A nők városiasan öltözködnék, három sarokra hajtott kendőt tűznek fejükre s hajukat halántékaikon esigaalakulag függőndörítik.

(Folyt. köv.)

A bójtölők.

Nem régiben a walesi bójtölő leány ügyo foglalkoztató a lapokat. Sőt voltak olyanok is, kik elhitték, hogy csakugyan lehet abban valami igazság, hogy némely ember hónapokon át el tud lenni tápszer nélkül. Mi már akkor is képtelenségnek hittük az egészet, s vártuk, hogy előbb-utóbb kiderül az igazság. Ugy is lőn; a bűnvizsgálat a nyereszködő apa s anya ellen meg van kezdve, sőt az orvosok is bele vannak ez ügybe vonva, s most mindezeket gyilkosság vádjá terheli.

Az olyan bójt, minőt a római egyház követ, ha a szegényeknek nem valami kényelmes is, de még sem tartja egészen éhen a gyomrot, a gazdagabbak pedig a bójti szabados eledelekből egészen lucullusi lakomát csaphatnak. A walesi bójtölő leány esete azonban egész Európában sensatiót ébresztett, egyik csodálta, mint új hallatlan dolgot emlitette, másik el sem hitte, hírlapi kacsának tartotta az egész históriát.

Jelen cikkünkben, épen nagy bójt alkalmával, előtűnik fekvő adatok után, néhány hasonló esetet sorolunk elő, hogy meggyőzzük olvasóinkat arról, hogy az ilyen híresztelt csodák igen gyakran csak a nagy többség könnyenhiőségére alapítvak, vagy pedig nagytölt kiadásban jelennek meg.

Vannak egyes rendkívüli esetek, minő p. o. az, melyet Willan orvos emlit egy ifju emberről, ki testi s lelki betegsége miatt elvonulva barátaitól, elhatározá, hogy nem vesz magához eledelet. Ötvenegy napig bójtölt, ezalatt keveset aludt, sokat irt, szájtát időről időre narancslével nedvesíté, s naponként alig ivott többet egy meszoly viznél. Még ezután tíz napig kibirta, csak hogy már ekkor iszonyuan elsoványodott. Barátai fölkeresték, s orvost hívtakak, de az orvosi hiányos kezelés miatt az ifju, önkényes bójtölése hatvan-kettedik napján kimúlt. Egy másik orvos szintén emlit egy nevezetes esetet. Egy örege ur a gyomorszájával támadt daganat miatt szilárd ételt nem ehetett, tizenhárom napon át naponként csak néhány kanálnyi folyadékot vehetett be, s mikor a gyomor egészen elrekesztődött: harminczhat napon át meleg tej- és víz-fürdő által, s más egyéb orvosi kezelés segítségével még életben volt. A két mássa negyven fontos férfi e lassu éhhalál tartama alatt félfényre sorvadt, de értelmi tehetőségé halála bekövetkezéséig tisztában megmaradt, mint azt egyelőre orvosi gyaniták.

A bójtölő asszonyok és leányok több zajt ütöttek, s épen ezért több gyanut is gerjesztettek maguk iránt — Teljes bójtölt akaratalanul négy-öt napig ki lehet tartani, ezt tanúsítja azon esetek, midőn a bányabomlás a munkásokat a külvilágtól elzárja. Az 1813-ik évben Angliában egy kőszénbánya beszakadt, s nyolcz férfi és egy gyermek egy nagy üregbe zárattott el, nem volt világító szerök, semmi táplálékok a boltozatról le-lecspepő viznél egyéb, melyet egy vasedénybe fogtak föl. Hetedfél nap mulva ásták ki a szerencsétleneket. Ki voltak ugyan merítve a hosszú bójt után, de legalább életök megmaradt. Az elmúlt év márczius havában is Briery-Hillben a kőszéntelepet víz borítá el, tizenhárom munkásnak sikerült száraz helyre menekülni, márczius 16 től 22-ig tápszer nélkül voltak, a egy híján mind életben maradt. Most beszéljünk már a nőkről.

Ryegway Czeecil III. Eduárd uralkodása alatt férjgyilkosságért be volt börtönözve, s a hagyomány szerint negyven napig sem evett, sem nem ivott semmit. Ez az oly rendkívüli csoda dolog gyanánt tekintetett, hogy emlitett asszonyt a királyi kegyelem fölmentette, s a nép csaknem szent gyanánt tisztelte.

Waughton Mariről egy történetirő azt emliti, hogy e nő igen kevés eleddel élt. Egy galambtojás nagyságu eleddel volt napi tápszere, italul nem kellett több egy kanálnyi tejeviznél. És mégis jól nézett ki, irigylendő egészségnak ürventett. S a történetirő, ki ezt emliti, magának hitelt követelt, mert e leány „az idevőtő“ anyaszentegyház tagja volt, ki más a világrét sem csalt volna

meg. — Ily érvvel sok csodát meg lehet erősíteni, s jaj annak, ki hitelét kétségbe merné vonni!

A tizenhölzadik században is fordult elő egy pár nevezetes példa, melylyel az akkori tudományos világ foglalkozott. Michelot Krisztina sokáig tartó heves váltóláz után egyszer csak el kezdett bójtölni, s az előadás szerint 1751. július havától 1755. novemberig, vizen kívül nem vehetett be sommi szilárd tápanyagot, ez idő alatt a tizenegy éves leány tizenötödik évébe lépett, s azután ismét visszanyerte étvágját. A német tudósokat pedig a Macheteria Mária esete foglalkoztatta, a nő már tul volt az ifjuság tavaszán, midőn nagy betegsége után önkénytelen bójtölővé változott, két éven át aludt-tejnél, savónál és viznél egyebet nem ehetett, nem ihatott, azonban, hogy nyelni egyebet is lett volna képes, bizonyítja azon esemény, hogy hetenként egyszer az oltárnál az ostayt lenyelté. Kétségtelen, hogy e nő örösen és ügyesen tudta magát tettetni.

Talán a legmeglepőbb példa ezek között a „Tutbury bójtölő asszony“, nem annyira az eset rendkívülsége, mint inkább nagynehezen kipuhított családja miatt. A jelen század elején mindenki csodálva beszélt e nőről Angolországban. 1808. november havában egy orvos látogatta meg, hogy elvégre az igazságot földérítse. A nő Moore Annának nevezte magát, 58 éves volt, s azt vallotta, hogy egy év óta tápszer nélkül él. A mint állítja 1804-ben heves betegség támadta meg, mely tizenhárom hétig tartott, de még ekkor sem gyógyulhatott ki egészen, mert hónapokon át többször fordultak elő nála rohamok és görcsök. 1805-ben ismét megbetegedett, s tizenegy hétig őrizte az ágyát. Fölláhadozván, a görös és roham elhagyta, e helyett azonban étvághány következett be, s 1806. októbertől 1807. november haváig nem ehetett egyebet, mint estenként egy parányi kenyert, s mellé theát ivott czukor és tej nélkül. Az idő óta pedig állítása szerint — 1808 novemberig egy kevés viznél és theánál egyebet nem vehetett magá hoz. Hire betöltötte a lapokat, s négy egész évig csodálatban tartotta a tudós és nem tudós világot. S még az orvosok sem tudták felfedezni csalását. Végre 1813-ban néhány tudós ember elhatározta, hogy az egész esetet kikémlelik, mert Moore Anna folyvást azt állította, miszerint tápszer nélkül él, s elég, ha ajkait egy kis folyadékkal nedvesíti meg. Rávettek, vagy is inkább kényserítették, hogy szobájában örködjenek, mert ez lehet csak az egyetlen mód, hogy meggátolhassák, ha valaki vagy önmaga ételt akarva becsempészni. A nő hihetoleg visszaretent, de hogy tetten ne kapják, engednie kellett. Az örködés megkezdődött, s megszakadás nélkül kilencz napig tartott. Az asszony nem tudta tovább vinni a szent komédiát, iszonyuan lesoványodva, közel volt az éhhalálhoz. Ételért könyörgött, s erre visszanverte egészségét, s a következő önvallomást írta alá: „En Moore Anna, Tutburyből, alázatos engedelmel kérek mindazoktól, kiket rászédni s megalomnom sikerült, s mindenk felett megtörődött szívvel könyörgök isten kiralmáért, kit megbántottam, s ime ünnepelesen kinyilatkoztatom, hogy az utóbbi hat év alatt, ha szerét tettem, csakugyan vettem magamhoz tápszer.“

A híressé vált walesi leánytörténete ezzel részben egyez. Egy hitelle méltó londoni kerületi orvos előadása nyomán a leányt Jacob Sarának hívták, tizenhárom éves. Az apa állítása szerint, mit anyja is erősített, a leány némi kis vizen kívül már huszonhárom hó óta nem evett volna semmit. Azelőtt egészséges volt, csak mintegy két éve vérhányság jött reá, s azóta csak akkor kelt ki ágyából, mikor azt föl kellett vetni. Nyelni egyáltalában képtelen, s már a tápszer látására is roham lepi meg.

Igy beszéltek az orvos előtt a leány szülei. A leány nem igen tudott angolul. Az orvos előtt az tűnt föl leggyanúsabbnak, hogy a szegényes szülők leányukat közszemlére tették ki, s a kíváncsiaknak mint valami ritkaságot mutogatták. A leányka menyasszonyi díszbe öltözve, virágoktól környezve fekdött ágyában. Előtte egy nyitott walesi könyv két másik mellé támasztva, állott. Az ágygyal szemközti lévő kandalló párkányán a látogatók ajándékai voltak szemlére kitéve. Mind egy együtt vévo a gyanut az orvosban megerősítette, s nem feledett el semmit személytől lévészen. — Tudósítását, s véleményét itt részletesen hosszúsága miatt nem adhatjuk, rövid tartalma ez:

1) A leány arca puffadt, arca és ajka piros, szeméi elég fényesek, s izomzata egyáltalában nem hangzik össze a csodálatosan sokáig tartott bójtöléssel. 2) Nyugtalanul tekingetett szét, miről a gyakorlott orvos tettetett betegséget gyanitott.

3) Érvérese rendszer, a kopogtatás egészséges szívet és tüdőt jelzett, s igazolta, hogy a gyomor nem üres. 4) Azt hiszi, hogy a szülők tökéletesen hiszik, hogy leányuk bójtölése valószínű, s a leány csalta meg azokat, s a világot, mert a szobában minden úgy volt elrendezve, hogy oda bátran lehetett rejtetni tápszer. Azt is mondták neki, hogy midőn kikémlelés végett a szobába öröket bocsátottak, az ágyhoz még azoknak sem volt szabad közel menni, mi nélkül pedig minden vizsgálat eredmény nélkülívélí válhatott. Egy szóval, az orvosok többsége arról győződött meg, hogy semmi sem gátolná e leányt, hogy az ágyból fölkeljen s járhasson, megvan a leányban a képeség, csak akarata hiányzik, vagy is a tettetési ösztön nagyon kifejtelt benne.

A további vizsgálat azonban, mint fentebb emlitők, kiderítette, hogy csakugyan a szülők voltak vétkesek. Nyereségvágyból kényserítették beteg leányukat, hogy világsodájává válják. Lapunk majd annak idejében az ítélet eredményét közöldni.

K. Tóth K.

Helyi monographiák.

(Vége.)

III. Városok monographiái.

- 1. **Beszterce** (bánya) és vidéke dr. Zipser Kr. Andrásról Budán 1842-ben jelent meg.
2. **Buda-Pest** eredete, történeti leírása több író foglalkoztatott. Nem akarta itt egész bibliographiáját adni, csak árintjuk tehát Horváth Istvánnak „Pest városának régi német Ofen nevéről“ 1810-ben megjelent értekezését, valamint Podhaczky Józsefnek „Buda és Pest sz. kir. városok régi állapotok“. Pest, 1833. és Patatich Józsefnek „Történeti jegyzetek sz. kir. Pest városáról.“ 1839. czímű munkáját, és a többit; a német nyelven megjelentek közül Budáról egy névtelen német Beschreibung jelent meg már 1733-ban. Ezt követte egy másik század elején; míg végre Schams-ban Post 1821-ben, Buda pedig 1822-ben egy rendezesebb monographura talált. Budát illetőleg meg kell említnünk Schier-nek „Buda sacra sub praeisus regibus“ czímű, 1774-ben megjelent munkáját. Mindezeket azonban becsben meghaladja Rupp Jakab-nak „Buda-Pest és környékének helyrajzi története“ 1868-ban.
3. **A bánya-városoknak** és környékének történetéből Kachelmann János 1853 óta eddig három füzetet adott ki németül.
4. **Békk-Csaba** történetét Haán Lajos 1845. tól és magyarul, majd ez utóbbi nyelven bővítve, második kiadásban 1866-ban adta ki.
5. **Debreczen** városa történetét most dolgozza Szűcs I.
6. **Besztergom** város és vár régiségeiről irt 1820-ban Baranyai; e város monographiájához adalékkul szolgálhat Máthás János a régi esztergomi vár emlékeiről 1827-ben kiadott képrajzos műve is.
7. **Eger** s környéke ismertetése a természetvizsgálók nagygyűlése alkalmából 1869-ben jelent meg.
8. **Sz.-Fehérvár** története 1861-ben jelent meg, Csapó Kalmántól.
9. **Balassagyarmat** m.-város monographiáját aláírott írta 1858-ban, mely az azon évi „Új Muzaeum“ I. kötetében, de külön lenyomatban is több példányban megjelent.
10. **Békk-Gyula** város monographiáját terjedelmesen adta ki Magyarórssy János 1858-ban.
11. **Halas** történetét Tooth János írta meg; és a „Tört. Emlékek“ III. kötetüel kiadta Szilágyi Sándor 1861-ben.
12. **Hunyadvár** leírása 1865-ben, Schmidt Vilmostól.
13. **Kassa** város történelmi évkönyve Tutkó Józseftől 1861-ben.
14. **Kecskemét** város történetét jelen megírta Hornyik János. 1860—6-ig megjelent négy kötete.
15. **Nagy Körös** kronikája Balla Gergelytől szintén a „M. Tört. Emlékek“ I. kötetüel adatott ki 1856-ban.
16. **Kolozsvár** történetét, melyre 1500 frt jutalom tüzetett ki, Jakab Elek írta meg, most van sajtó alatt.
17. **Korpona** város monographiáját néhai Nisnyánszky helybeli plébános írta meg latinul, mely egy folio nagy kötet kéziratban hever, ez után dolgozta Csery József 1660-ig kiadott kölményeit a Tud. Értekezésben és Győri Füzetekben. Libertini Kálmán szintén dolgozott egy rövidletet Korponáról.

Egy kis bójti prédikáció.

Benne vagyunk, hát csak nyugodjunk meg benne; mert a közmondás tartja, hogy „nem mind színg tejfel“, s a ki kenyérré kente a vaját, igya meg rá a „ciberbét“ és az „örjá“ is. Szépen rendelte el azt a jó isten, hogy a bójtölő megelégedje a farsang, s a bűnös hajlanu haldok a boldog napok alatt elvervén a mi elvorni való, könnyebben szokják meg a nélkülözés savanyu napjait; ahhoz az ember rendszeren sokkal könnyebben szokik, a mi je nincs, minthogy attól szoknék el, a mi je van. E gyómant elméletből némi összeköttetés magyarázható ki a bójt és a farsang között. Egyik a másának praeludiuma s záradékkul szolgál a kettőhöz a — husvéti sonka.

De most ne törjük hamvas, vagy hamus fejünket a záradékon, mikor csak most vagyunk az első lépésnél.

A bójt, illetőleg a bójtölés története igen épületes és tanulságos egy történet. A „bójt“-öt a normális gyerekek is ismerik a biblia negyven-napi bójtölésé, de a „bójtöléssel“ nem megy olyan könnyen a barátság. A bójtölés a test-sanyargató és önkorbácsoló penészes idők szüleménye, s a gyomorinkázás még valódi tisztult érzület kifolyása a mellett, mikor példákat látunk, hogy egyes vakbuzgó szerzetesek önmaguk és confraterük testét vérig kötelezték és ostarozták — ad majorem Dei gloriam. S e kegyetlenkedéssel kedves dolgot akartak cselekedni a jó istennek, a ki mindenkinek csak javát akarhatja, s a kinek bizonyosan végtelenül nagy

kedve telhetett jámbor szolgálainak efféle ájtatos cselekedeteiben.

Előidőkben a negyvennap bójt is fölért egy kisebbbűri Sodomával; épen nem volt kicsiség negyven álló napon keresztül pusztá könyvéren és friss forrásziven tengődni s ez Ilés prófétaának is sovány eledelel napjában csak egyszer élvezni, akkor is annyit, hogy egy jógyomru egerész-kánya be nem érné vele.

És a negyvennap bójtöl -- nem volt, a ki meg ne tartotta volna.

Az úgy nevezett hűseledeleltől való megtartoztatás csak quasi-bójt volt s az előbbinek árnyéka sem lehet.

A világ azonban e régi mesés idők letűnével hihetetlen nagyot fordult s megjárta, a ki a hajdani szokásokat, erkölcsöket mai szemüvegen akar-ná ismerini tanulni.

Azóta tengerek helyén buzát termesztünk, homok sivatagok helyén potykákat és keszegeket fogunk; térdön csuszás helyett gőzkocsin járunk a szent bucú-helyekre, kufiurus boltokat építünk a templomok aljába, s ha most bójtöl eszedel estünk, egy hétig száznban van a jó iz.

Mióta a harcra és a tok meg a turós csusza a bójtöl eszedelek közé törvényesen bevették, azóta a „kalomisták“ is elkatolikusodtak, s a „parancsolt bójtöl“et szorgalmatosan megtartják.“

Jele az, hogy vastern szetünk vallásunk szigoru törvényeit egykissé maguk felé hajtija me-rev ered-tiségükből; s a miért hajdanában excom-municatio, exorcisálás, térdenszűrés bűnbánat megkezdett volna, mai napig szörmetében mind el lehet cselekedni — o'kal-móddal.

Ismertem egy öreg fehérködés franciskanus barátot, a kiről a többiek azt e-codát beszélték, hogy egész éven keresztül bójtöl, eledele te, kenyér, víz, és olykor egy-egy kevés hidegsült és rá egy korty bor. Meg is járta szörnyen, mert 113 évet irtak a koporsójára, mikor meghalt; három új nemzedéket kibójtölt a klastromból.

Szebb esetet tudok ennél arról a b — i mátkapárról, a kik a szülői oppositiot hat esztendők ezer napján s százezer óráin kesztül diadallal kibójtöltek. És az o fajta bójtöl — uti figura docet, sokkal kaposabbak az elsőnél, bár paragrafus sehoh nem rendel. Naponként látunk praegnans példákat a „Kibójtölés“ történetéből s különösen az ártatlanabb s gyulakonyban mindkét nemü ifjuság használja e drága szent malasztot.

Van a világon még politikai bójt is, a mit nálunk egyidőben neveztek „merek jogföltöltonosság-nak“, s a melylyel szerencsésen kibójtöltek a vidékről a Schmerlingeket, Kurandákat, Pálfi Mórokat, és igen tisztult Absolut Ismetel urat, — még jelenleg is tartódn egy kis csendes bójtöl jobb idők jó voltáért; a mit hogy a jó isten minél előbb hozzon, tiszta szívünköl kívánjuk, amen! — ga — os.

„Hamlet.“

Thomas Ambroise dalműve.

Thomas „Hamlet“-je most operánk udjósága, mely sok halogatás után végre mult szombaton színré került s a tetszés után itéle, melyben részület, valószínűleg hosszú ideig fenn fogja magát tartani játékrendünkben. Nem Thomas az első törekvés, mely shakespearei darabot akar megzenésíteni. Az újabb zeneköltők közül nem egy készített dalt az avoni hatnyu hangjaira. Rossini „Othello“-hoz, Verdi „Macbeth“-hez, Gounod „Romeo és Juliá“-hoz irt zenét; de a maestrok hangjai messze maradtak a mester szavai mögött. Thomas ezeknél nagyobb fába vágta a szaradékkul szolgál a kettőhöz a — husvéti sonka.

De most ne törjük hamvas, vagy hamus fejünket a záradékon, mikor csak most vagyunk az első lépésnél. A bójt, illetőleg a bójtölés története igen épületes és tanulságos egy történet. A „bójt“-öt a normális gyerekek is ismerik a biblia negyven-napi bójtölésé, de a „bójtöléssel“ nem megy olyan könnyen a barátság.

A bójtölés a test-sanyargató és önkorbácsoló penészes idők szüleménye, s a gyomorinkázás még valódi tisztult érzület kifolyása a mellett, mikor példákat látunk, hogy egyes vakbuzgó szerzetesek önmaguk és confraterük testét vérig kötelezték és ostarozták — ad majorem Dei gloriam. S e kegyetlenkedéssel kedves dolgot akartak cselekedni a jó istennek, a ki mindenkinek csak javát akarhatja, s a kinek bizonyosan végtelenül nagy

elő rejtegetett kinsével és babérait, melyeket arat, híven megosztja Ophéliájával. Csakugyan hatását az opera (melynek szerencsésebb testvérei: „Caid“ és „Mignon“, a szerencsétlenek száma pedig vagy két tucazt), nem kis mértékben köszöni Nilsson kiasszonyának, s hogy nálunk is oly meleg fogadtatásban részesült, abban Pauline asszony művészetének is nagy része van. Nem akarjuk ezzel elvitatni a dalmű érdemeit, melynek igazán hatásos és szép részletei vannak. A lélek-jelenet végig sok érzéssel és beható értelemmel van írva, s arra, kinek van érzéke a mélyebb zene iránt, e diszsonz hangközök, hedgük fedett pengetése, fahangszerek tompa hangjai s a szellem bánatos éneke, és ezekkel szemközti a kastélyból lehangzó zene kontrasztja sohasem lesnek hatás nélkül. Igen szép még a negyedik felvonás víz-parti jelenete. Ophélia egy dalt énekel, mely Hamlet első szerelmi dalára emlékeztet. A habléányok kara hárfá, fuvola és kürt kísérete mellett távolból megindító hangzik s Ophélia az elhaló ének mellett, melytől hiszünk, fölülleg is, a vízbe merül. Kiválóbb részletei még az operának a második felvonás végső kara s a bordal, és főleg a harmadik felvonás ihlettel készült nagy hármasa, melyben drámai erő és érzés egyesülnek. Főérdeme Thomasnak mindenetre a művészi instrumentáció, mely azonban végig valami tartózkodást árul el az erősebb hatás-kereséstől. Főhíbjája a ki-keresetlenség, s az, hogy személyeit nem jellemzi.

Az előadás-átalán meg lehetünk elégedve. Pauline asszony (Ophélia) hangjának és játékának minden fényes tulajdonát ragyogtatta s a negyedik felvonás nagy magán-dala után hatszor hitta ki a közönség. Odry (Hamlet) szintén szépen énekel és oly kifejezősége, annyi művészettel játszott, hogy drámai Hamletnek is elfogadjunk. — Nesveda Anna k. a. (a királyné) a második felvonás kettősében s a harmadik hármában erőteljesen és kifejezősége énekel.

— A többi szereplők is jól töltötték be helyüket.

A gézekék.

Mióta Watt felfedezte a vízgőz roppant hatalmát, az emberiség századokkal halad elő évtizedek alatt.

E nagy változásnak egyetlen oka az, hogy egy azelőtt ránk nézve nem létezett hatalom, mely a vulkánok kitorréseiben legfőbb is ezek fűrészeknek gyümölcsöt semmisítette meg, most millió helyett végzi az alkotás nehéz munkáját. Fél Európa összes népségének kellene éjjel-nappal a szövőszékeknek ilni, hogy annyi gyapotszövetet készíthessenek, a mennyit egyedül az angol gyárak szolgáltatnak Európának, és ott most 400,000 ember képes megtenni e munkát, mióta a gőz dolgozik az ember helyett.

Van egy neme az embri foglalkozásnak, mely talán méltán mondható a legnehezebbnek, mert a lomha görönggyel küzödni nem könnyű feladat, mely — bár hányzor felemeltük, újra visszahull. És csudálatos! ép e legnehezebb foglalkozáshoz, a földműveléshez lett legkésőbb igénybe véve a varázshatalom. Az ipar, a kereskedelem már rége óta repült e sas szárnyakon, mely már-már a felhők honába is készül a léghajókkal felemelkedni,

— midőn a földművelés még alig pár évtizede, hogy az első gőzmozdonyt megengedte kizalri között megállani.

Azonban az uralmat ott is csakhamar kezébe ragadta a csodamű. Legutolsó és legújabb csatáját az ekék ellen vívta, — és győzött. A gézekék megnyerték a polgári jogosultságot.

Képzeltük-e mily roppant lesz a változás, ha a kalászt adó barázdák hasgatásául is azon óriás munka-növekedés jön létre, mint a gyapotgyáraknál, midőn a ország legfőbb erejét fel-emésztő legprimitívebb kenyérszerzés-mód, a földművelés is a gőz hatalmába jut, s milliók szabadulnak fel az ekétől, s mégis annyival több terem, mintha milliókkal több dolgoznék itt.

E gépekből, melyeknek rajzát közöljük, több mint 3000 van már működésben. Amerika, az Egyesült-Államok, Német- s Franciaország, sőt Egyiptom is mindinkább kezdi ellátni magát velők, így az egyiptomi alkirály közelebb is 200-át rendelt meg a legnagyobbakból, — s hazánkban egy pár pont kivétellel nevérol is alig ismerik még az eszközt, vagy hol megpróbálták, kedvezőtlenül nyilatkoznak felőle.

Igen! most a gézekék kezelése nemcsak gyakorlatosságot, hanem tudományos képzettséget is igényel. Hogy mennyire alaptalan e kedvezőtlen ítélok véleménye, eléggé bizonyítja azon jelenté-

tokokon mult őszszel működni kezdett gézeké, mely 14 lóerővel dolgozik, 13—14 hüv. mélyre 18 holdat végez el naponként, a barázdák szélessége 20 hüv. levén. E gép, melyre a mult őszre 1400 hold megrendelés volt már előre bejelentve, bérbe a következő feltételek mellett dolgozik: 1 hold szántási bére

14 hüvelykre	3 1/4 tallér
12 "	3 "
10 "	2 1/2 "
8 "	2 "

a bérbevevő szolgáltatván a vizet és kőszentet a géphez.

Ha egy ily gép árát, szállítást és minden más költséggel együtt 10,000 tallér-ra tesszük, a fentartási és törlesztési költséget pedig, a gépezések és napzámosok tartási díját is beleszámítva, 2620 tall. s ha továbbá csak 180 napot veszünk is fel munkaidőtül a gépre nézve egy évtendőből: mégis a fentebbi bérlet szerint egy évben 7200 tallér levén annak jövedelme, tiszta nyereségül 4580 tallér, vagyis több mint 45% marad meg.

E tapasztalatból merített adatok tehát világosan mutatják mily nagy előnyökkel van összekötve egy földművelési eszköz használata. Általa nemcsak a föld műveltetik jobban meg, annyira, hogy a Royal agric. commission jelentése szerint a gézekével szántott földek 2 mérvrel adtak többet holdanként, az ily földekben termett buza pedig mérőnként 30 krral kelt jobban a piacokon, — hanem a munkások is pontosságához szoknak mellette, a gazda pedig előre rendezheti a teendőket, mert a géppel előre ki lehet számítani, hogy mikorra lesz bekeverve a munka.

A mi különben a használat módját illeti, az épen egyszerű. Mint rajznak mutatja, a dűlő két szélére áll a két mozdony, az ezek aljára elhelyezett nagy hajtó kerékre csavardik azután a sodronykötél, mely a kettős karu 4 vagy 6 lapátos összestett ekét vonja maga után, a mely midőn a föld végére ért, csak a kormányzóknak kell a másik karra átúlni, miután egy csavar segélyével az ekéket a földből kiemelte, hogy a másik gép által vonva, a másik eke-sorral visszafelé is megtegye útját.

Mindezekből látható, hogy gézekék egy egyszerűség, mint gazdaságosság tekintetében nem eshetnek kifogás alá, s az említett bizottságok határozottan kimondják, hogy jóvelemességüket tekintve, még üzlet-tárgyul is ajánlhatunk lehet, miszerint hazánkban, mely pedig tudvalevőleg a nagybirtokosság hazája, ép úgy ezek, mint szintén a társaságba állható kisebb földbirtokok által még eddig oly kevés figyelmet volt képes az épen hazánkban nagy jóvőre hivatott új földművelési eszköz maga iránt kelteni.

A mi különben a használat módját illeti, az épen egyszerű. Mint rajznak mutatja, a dűlő két szélére áll a két mozdony, az ezek aljára elhelyezett nagy hajtó kerékre csavardik azután a sodronykötél, mely a kettős karu 4 vagy 6 lapátos összestett ekét vonja maga után, a mely midőn a föld végére ért, csak a kormányzóknak kell a másik karra átúlni, miután egy csavar segélyével az ekéket a földből kiemelte, hogy a másik gép által vonva, a másik eke-sorral visszafelé is megtegye útját.

Mindezekből látható, hogy gézekék egy egyszerűség, mint gazdaságosság tekintetében nem eshetnek kifogás alá, s az említett bizottságok határozottan kimondják, hogy jóvelemességüket tekintve, még üzlet-tárgyul is ajánlhatunk lehet, miszerint hazánkban, mely pedig tudvalevőleg a nagybirtokosság hazája, ép úgy ezek, mint szintén a társaságba állható kisebb földbirtokok által még eddig oly kevés figyelmet volt képes az épen hazánkban nagy jóvőre hivatott új földművelési eszköz maga iránt kelteni.

„Szántás gézekével.”

— midőn a földművelés még alig pár évtizede, hogy az első gőzmozdonyt megengedte kizalri között megállani.

Egyveleg.

*(Juan Fernandez szigetéi), melyen egykor a gyermekvilágban nevezetes Robinson Crusoe lakott, Wehrdan nevű szász mérnök 1858-ik évben megvívta, ott német gyarmatot alapított. E kis szigetekre ezen idő óta a mezőgazdaságban, főleg a baromtenyésztésben nagy előmenetleket tett.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 13-ik számához 1870. márcz. 27.

T Á R H Á Z.

Irodalom és művészet.

*(Munkácsy Mihály) jeles tehetségű fiatal festésznök szép elismerésben részesül — a külföldön. Legújabb festménye „A siralomház” Düsseldorfban a híres Vautier egy képével volt kiállítva, s bementi díj mellett igen sokan megtekintették. Külföldi lapok is nagy dícsérettel emlékeznek felőle. E kép egy angol tulajdona lesz, a ki 10,000 frankon vette meg. Egy hasonló nagyságú képet most egy másik angol 20,000 frankért rendelt meg Munkácsynál. Mi csak azt sajnáljuk, hogy jó magyar képeknek külföldi képtárakba kell vándorolniuk.

*(A városok monográfiájáról) szóló közleményhez töldeklük meg a következőket jegyezhetjük föl: 1) Dézs városa, a város monográfiája megírása: 500 forintot tűzött ki. — 2) Pest városa tanácsa közelebb, a város monográfiájára 500 arany jutalmat ajánlott fel. — 3) Pécs városa monográfiája sajátáló kész Rusinszki tanártól. — 4) Nagy-Szalonta mezőváros monográfiáját a napokban kiadta: Rozványi György. — 5) Debreczen város tanácsa, a város monográfiájának megírására felhívta a jeles történészt Révész Imrét.

*(Petőfi költeményeinek) egy diszkidása készül az „Athenaeum” nyomdájában; a nagy költemék eddig kiadatlan fordalmi költeményei is, föl lesznek véve a kiadásba, melyhez Székely, Keleti, Lotz s többen készítenek díszes illusztrációkat.

*(A Kisfaludy-társaság kiadványai), melyek eddig csak pártolói illetményül adták ki, ezentul könyvtári uton is kaphatók lesznek. Az utóbbi kiadványok bolti ára következő: Wachott Sándor költeményei 3-ik teljes kiadás ára 1 frt, Nibelungok, fordította Szász Károly ára 2 frt 50 kr, Molière vigjátékai 3-ik kötet (Mizantrop és Tudós nők) ára 1 frt, Thackeray vig elbeszélései fordította Balázs Sándor 1-6 kötet (Gahagan őrnagy, Rowena és Rebeka) ára 2 frt 50 kr.

*(Pap Mór) ismert publicista, s volt országgyűlési képviselő „A dohányügy kérdése Magyarországon 1869-ben” című munkát írt s adott ki, feleletül a dohány-jövedéki szakbizottság némi kérdésére, az állam dohány-egydórrúságát pénzügyi, közjogi, nemzetgazdasági s magyar földművelés szempontjából tárgyalva. A röpirat 9 negyedrért ívet foglal el.

*(Debreczenben) ifj. Csáthy Károly kiadásában megjelent: „Egyetemes és részszertű egyház-jog alaptana, különös tekintettel a magyarhoni prot. egyházakra.” Irta Kovács Ferenc, a debreczeni ref. főiskolában a római jog tanára. Második teljesen átdolgozott kiadás. 1-ső füzet. Az egész mű ára 2 ft. 40 kr.

*(A Szilágyi Virgöl) által szerkesztett „Korszemle” politikai, egyház-politikai és társadalmi folyóirat 3-ik száma megjelent. Két cikk van e füzetben: „A modern állam egyház-politikai alapelveiről,” s „Autonómia” négy az országgyűlésen,” mely utóbbi XXIV fejezetből áll: a kérdés és az a felett folytatott országgyűlési viták ismertetését és birálatát tárgyalja.

*(Marikovszky Gábor) kinek közelébb jelent meg „Attila ősei” című hőskölteménye, újabban ismét egy kötet költeményre hirdet előfizetést. A 15 ivny kötet előfizetési ára 1 ft. Az előfizetések május végéig szerzőhöz Máramaros-Szi getre küldendők.

*(Montenegro első hírlapja.) Montenegrónak eddigelő nem volt egyetlen lapja se. Most Sundečić ur „Orlic” cím alatt politikai és szépirodalmi lapot indit meg.

*(Garibaldi második regénye.) Garibaldi „Szerzetes uralma” című regénye még alig jelent meg s a hős vezér máris új regényt bocsát sajtó alá, melynek címe: „Cantoni az önkénytes.”

*(Uj zeneművek.) „Hamlet”-ből máris két érdekes zenemű jelent meg Rózsavölgyi és társánál; az egyik „Fantaisio” Hamlet és Ophelia kettős fölött, szerző s Horváth Gizela k. a.-nak ajánló Székely Imre, a zivimlapon szines képpel, ára 1 frt; a másik „Potpourri” az opera szék dallamaiból s tánczenéből, ára 1 frt. — Tá-borszky és Parsch műkereskedésében megjelentek: „Maskenball” polka Soifer Antalól, ára 50 kr, s „Die Pikanté” gyorspolka Körmeny Józseftől, szintén 50 kr.

Közintézetek, egyletek.

*(Magyar tud. akadémiá.) Szombaton, márcz. 19-én, mint gr. Teleki József nevenapján, rendkívüli összes ülés tartott Toldy Ferencz elnöklete alatt, a Teleki drámai pályázat eldöntése kérdésében. Gyűlés kezdetén a főtákar bejelenté Györi Sándor rendes tag halálát. Azután Szász Károly tett jelentést a drámai pályázat eredményéről, azon bizottság nevében, melynek tagjai voltak: az akadémia részéről Kemény, Salamon és Szász, a színházról Szigeti és Paulai. A kitűzött 100 aranyra az idén csak tragédiák pályázhattak. Kettőt e föltétel előre kizárt a pályázattól; s a fennmaradók közt is alig volt valódi tragédia. A tragédiának — jegyzé meg itt Szász Károly — nem kedvez a kor. Sem tragikus költők, sem tragikus színészek, s ugy látszik, a közönségben sem igen van érzék a tragikum iránt. A legzadagabb szinirodalom, a francia, már nem is produkál tragédiákat, nem tiszta vigjátékokat. Ez nem lehet egyszerűen izlés változása, okai korunk erkölcsi irányában keresendők. Minden tragikum költőtől, színésztől, közönségtől mély erkölcsi meggyőződést, hitet kíván egy erkölcsi világrendben. S korunkban e világrend létezése iránt megrendült a hit. Ki hisz ma erkölcsi világrendet, szükségességet, végzettséget, melyek nélkül a tragédiát képzelni sem lehet. A jelen év pályaműveinek legtöbbje azonban még számos más költői és technikai tekintetben is fontos kifogás alá esik. A bírálók a 14 pályamű közül csak a „IV. Béla” és „Török János” címűeket emelik ki dícsérettel, melyek közül a jutalom az előbbinek ítéltett oda. A jelölés levélkéből, mint már évek óta, ismét Szigligeti neve tűnt ki. (Mondják, hogy a másik dícsérettel kiemelt pályadrama szerzője is ugyanő.) Az akadémia ez üléseből megemlítjük még, hogy Rómer Flóris indítványára az akadémia fel fogja szólni a Rómában lévő magyar püspöki kart, egy Rómában lévő, s Mátyás király és Beatrix arczképeivel díszített codex festett lapjainak lemásol-tatása végett. Végül bemutatottat Iszó Miklóstól: Zrínyi Miklósnak a költőnek mellszobra, melyet a kultusminiszter ajándékozott az akadémiának.

A harmadik (természettudományi) osztálynak márcz. 21-én Stoczek József elnöklete alatt tartott ülését dr. Pólya József értekezése: „Kísérlet hazánk földrendésének okairól” nyitotta meg. Ertekezése szerint a földrendések általában két okból eredhetnek. Vagy közeli tűzhányó hegyek működéséből, vagy a föld alatti nagy barlangokban s víz-medencékben összegyűlt gázok szétrobbanásából. Hazánkban az előbbi ok nem működővén, a mult évben előfordult földrengéseket értekező kizárólag az utóbbi oknak tulajdonítja. Második felolvasó dr. Ákin Károly, a ki visszaérkezvén honunkba, egy nagy indítvánnyal lép föl az akadémia előtt. Seminariumot óhajtat állítani a természetbúvárok számára. Volna benne aluminium, mely 20—30 növedéket mindennel ellátna; volnának kéznél készületek stb. Költségeit következőleg számítja: épület és első berendezés 120,000 frt; 25 növedék évi díja 800 frt-jaival 20,000 frt; tanárok fizetése 30,000 frt; utazásokra 9000 frt stb. — A jövő hétfői, márcz. 28-ki ülésben Szász Károly mint rendes tag tart székfoglaló előadást a „Tragikai felfogásról.”

*(A képzőművészeti társulat) hazai és külföldi művekkel vegyes nagy kiállítása megnyitult s május végéig naponként megtekinthető. Külföld-ről bécsi, düsseldorfi, müncheni és velencei művek vannak kiállítva, ezenkívül a francia kormány ádgazdta az 42 teljes festményt, melyek mult évben Münchenben, utóbb pedig Bécsben voltak kiállítva. — A társulat márcz. 27-én d. e. 10 óra-kor tartja közgyűlését az akadémia palotájában.

*(Bécses adomány az egyetemi könyvtár részére.) Az angol kormány néhány év óta egy nagy művet ad ki, melynek címe: „The people of India” (India népe), s mely a kelet-indiai népek és kasztok leírását s ezernél több fényképet tartalmaz. Eddig négy kötet készült el, melyet még négy fog követni. Vámbéry Armin az angol kormánytól tudakozódott e mű megszerzésére miatt, miután az áruba nem fog bocsáttatni; s tudakozásaira azon választ nyerte, hogy e művet ugyan magán-embereknek nem lehet ajándékozni, de az indiai

ügyek minisztere, Argyll hercege igen nagy örömmel ajánl fel egy példányt a m. k. t. egyetemnek. A négy díszkötésű kötet már meg is érkezett az egyetemi könyvtárba, hol nyilvános használat végett őriztetik.

*(A nemzeti színházról) most folynak a szerződötések a husvétkor kezdődő új színházi évre. Nehány elsőrendű tag már szerződött, mások ellenben vonakodnak, nem érve be a méltányosan fölemelt évi fizetéssel sem. Egyik lap helyesen jegyzi meg, hogy a nemzeti színház reformja nem abból áll, mikép a mostani tagok évdíjait az elegendőn is fölül csigázzák, hanem a személyzet kiigazításából, stilszerűbb játékréndből, következetesebb igazgatásból s általában a művészet emeléséből.

Egyház és iskola.

*(A protestans árvaházról) a három dob-utczában hétfőn a királyi meglátogatva. Török Pál és Székács József superintondesek alkalmi beszédekkel üdvözlelk. A királyné a berendezés és tisztaság fölött teljes megelégedését fejezte ki, s másnap száz frtot küldte az intézetnek.

*(A magyar-német evang. ág. hitv. egyházgyűlésekről) lapunk mai számában lapáztat hirdet az orgonista és énektanító állomás betöltésére, mire az illetőket figyelemztetjük.

*(A vallás- és közoktatásügyi miniszter) a kolozsvári kir. jogakadémiánál az eszjog, magyar köz- és magánjog tanáskára dr. Kolozsvári Sándor, kolozsvári ref. főtanodai jogtanárt nyilv. rendkivüli tanárrá nevezte ki.

Mi ujság?

*(A felsőház újraszervezése) ügyében a felsőház néhány Deák-párti tagja egy tervezetet készített. E szerint csak azon mágnás birhat ülés- és szavazattal a felsőházban, ki legalább 3000 ft adót fizet, a főispánok nem lennének főrendi tagok, e helyett azonban a koronának joga lenne kinevezni tudományban és hadban kitűnt férfiakat felsőházi tagnak életük tartamára; ezek száma azonban nem mulhatná fölül az összes szám egy harmadát.

*(A megerendelési törvényjavaslat.) mint a „P. Napló” értesül, már a minisztertanács elé van terjesztve, hol a legközelebbi napokban tárgyalni fogják. Azon hir, mintha a belügyminiszter a főispánokat e törvényjavaslat feletti tanácskozássra hívta volna össze, alaptalan; a főispánok nagyrésze a felsőház tárgyalására jött fel Pestre.

*(B. Eötvös leányt.) Jolánt Inkey István somogyi földbirtokos jegyezte el. Az esküvő hir szerint júliusban lesz.

*(Főrangnak műkedvelői előadása.) A budai vízszínházban hétfőn műkedvelői előadás volt, magas helyárak mellett, a központi népnevelési kör javára. Főrang urak és hölgyek adtak elő három vigjátékokat: kettőt francziául, — egyet magyarul. A francia előadásban, mint mondják, Türné és gr. Károlyi Gyula tüntek ki, a magyarban gr. Bethlen Vilma. Ez előadásban a királyné is jelen volt; kedden ismételték az előadást, s akkor a király volt jelen.

*(Dr. Eckardt Lajos) luzerni professor 7 német fololvását szándékozik Pesten tartani irodalmi s művészeti tárgyakról. Első fololvása márcz. 22-én Börmöröl és Heineröl szólott.

*(A pesti esküdtészek) dr. Agai Adolfot a „Borszem Jankó” szerkesztőjét Gullner Gyula által a postmegyei jegyző nevében indított sajtópörben 8 szóval 4 ellenében fölmentette.

*(Sainházi dolgok.) A „Varietés” nevű új, pesti német színházban (közel az indóházhoz, a gyapju-utczában) jelenleg minden második nap olasz operisták énekelnek, s ez olasz operai előadásokat kívált az „elkelő világ” nagy buzgalommal látogatja. Az olasz énekesek közt vannak jók, de vannak roszaak is. Az utóbbiak közt tartozik Reszler volt magyar színigazgató, ki most mint „olasz” Signor Cavalino név alatt szerepel. — Kolozsvárt Szép-Mátrai Laura jutalomjátéka alkalmával f. évi márcz. 12-én az a furcaság történt, hogy a „Hamupipóke” című darabot egymásután kétszer adták elő. Közben nyilt szinpadon egy különség jelent meg a közönségből, a melynek szónok.

Derzi József a jutalmazott fejeire egy babékoszort... Szónok Mátyás Laurát per „Nagykegyed“... A budai népszínház jelenlegi igazgatója Miklósy azon vakmerő charlatanoriára vetemedett, hogy „Batthyányi Lajos és az aradi vértanúk“ című nyomorult förcsművet hozott színpadra, melyben a személyek: Batthyányi, Kosuth, neje Zsuzsanna, Damjanich, Leiningen, Hentzi, stb.

(A budai népszínház) és a Horváth-kerti nyári színpad pályázat után Aradi Gerő színgazgató nyerte meg husvétől számítandó egy évre. Az új igazgató a mellett, hogy a színházat ingyen kapja, bizonyos subventiót nyer.

(A színi képe) három tehetséges növendékét: Helvey Laurát, Rákosi Szidit és Nagy Imrét szerződtették a nemzeti színházhoz.

(Bécsben második kiadást) ért azon gyönyörűsége történet, mely mult évben Pesten a florenzi művészekkel történt. Valami báró estélyt adott s erre meghívott több várszínházi színészt és színésznőt azon kérelemmel, hogy a magas vendégek előtt játszanak egy-két kisebb darabot. Megtették, s az előadás után átöltözödköve a társalgási terembe akarnak menni, midőn egy szolgáló jelent nekik, hogy a palota egy félreeső zugában már terítve van számukra. A művészek rögtön elhagyták a vendégszerető házat s másnap a hölgyek nem fogadták el a báró ur ajándékait. Erre a báróné maga ment el lakásukra, de ott azon kategorikus választ kapta, hogy a kisasszony (a művésznő) nincs hon s nem is lesz hon soha a báróné számára.

(A magyar hírlapokat) tudvalevőleg, ha az örökös tartományokon keresztül mentek, megbélyegezték. E visszalés megszüntetése végett a bécsi keres. miniszterium egy rendeletet adott ki, melyben a magyar korona területén megjelenő lapok csak akkor bélyegzethetők meg, ha az örökös tartományokban maradnak; ha azonban csak átmennek, bélyegtelenül hagyandók.

(Az új aranyok) melyeket szombaton bemutatott a pénzügyminiszter a képviselőháznak, 10 (4 ft.) és 20 frankosak (8 ft.). Igen csinos veretűek; egyik oldalán a király feje következő körirással: „Ferencz József I. K. A. CS. és M. H. S. D. O. Ap. Kir. (Ferencz József isten kegyelméből ausztriai császár és Magyar-, Horvát-, Slavon- és Dalmáciaország apostoli királya.) A tulsó oldalán a magyar címér, balról 20 frank, jobbról 8 ft., alul az évszám 1870. és körüli: „Magyar királyság.“

(Lövey Klára) az általa kiadott „Tenger“ című munka fennmaradt példányait a honvédeknek ajánlta föl, s árát 2 frórtól 1 frá szállította le; megrendelhető Noséda Gy. nyomdájában.

(Nevzetes kérvényt) jelentettek be a képviselőházban. E kérvényben Kulifay János követeli, hogy a nagybátyjáról Rajczy Jánosról 1814-ben reamardt összeget, mely az osztrák nemzeti bankban van állítólag letéve és a kamatokkal együtt nem kevesebb mint 10 millió 10 ezer frtra ror, adják ki neki és büntessék meg példásan a miniszter excoellentiát, kik eddig e szép hagyaték kiadását megakadályozták. A kérvény nagy derűséget okozott az egész házban.

(A Károly-kaszárnya) egy részét május hóban már bontani fogják, s így a katonaság egy része kivonulni kénytelen. A cs. és kir. parancsnokság megkereste a honvédelmi miniszterumot, működnie oda, hogy a Valero lakatnyában levő magtárak alakításának át a katonaság számára. A fölszerelési bizottság, mely mostanáig e helyen volt, ismét a Liedemann-féle házba fog átköltözni.

(Huszár fogadás.) A székes-fehérvári honvéd lovas főtisztai központi iskola két tisztje Pács János és Bárcsai Oszkár hadnagyok között érdekes fogadás történt: t. i. ki fog saját lován hamarabb a Sz.-Fehérvártól 2 földnyire fekvő Csőr helységbe érkezni. A győztes hadnagy Pács János volt, ki a 2 földnyit utat 26 perc alatt futotta meg.

(Mármarosmegyében) a vadászok az idén

42 vén, 11 fiatal medvét, 40 öreg, 11 fiatal farkast ejtettek el. A megye 746 ft díjt fizetett ki nekik.

(Gál Péter) patóháza ref. lelkész tisztelettel kéri azokat, kik „Lelkesi dolgozatai“-ra előfizetéseket gyűjtöttek, hogy a gyűjtött pénzeket az előfizetőknek visszaadni sziveskedjenek, miután az eddig mutatkozott csekély részvét a munka megjelenését nem tette lehetővé.

(Növendöztetások) Miller József csikszéki főorvos maga és gyermeki nevét „Molnár“-ra, Szoldat József peczöli molnármeister „Szolnoki“-ra, Holicsék József budai lakos „Dezöfi“-re változtatta nevét.

(Egy hirtelen halállal) kimult ismeretlen utast találtak Báránd és Földes közt (Bihar-megyében) márcz. 17-én. Hatóságilag történt felboncolása után márcz. 19-dikén a reformatusok szertartása szerint temették el Bárándban. Az egész előjáróság és tomérdek nép — valláskülönbőség nélkül — megjelent temetésén, s mindkét egyház, a ref. és a róm. kath. meghuzatta harangjait. A temetési költségeket jó szívu lakosok adakozásai fedezték. — A megholtak teteme mellett egy kis kutyát találtak, mely a temetésre is kísérte elhunyt gazdáját. — Az eltemetett után, ki öltöztetéséről ítéve kunsági ember lehetett, mind-egyik senki sem jelentkezett, s valószínű, hogy még hozzátartozói nem tudják halálát, miért a tudósító ohajtáná, hogy ez esetet mennél több lap tenné közzé.

(Halálhíradások.) F. hó 21-én halt meg Pesten 79 éves korában Négyesi Szepessy Ferencz özvegye, szül. Péchy Johanna asszony, kinek halálát a Zerdahelyi, Péchy, Ivánka, Gaszner, Sombory és Gosztonyi családok siratják. — Tölcse János, Békés megye levéltárnoka f. hó 16-án hunyt el 43 éves korában. — Lugoson pedig a mult héten szünet meg élni Hanz Tamás, ki 105 éves kort ért meg és harmincz gyermeket és unokát hagyott hátra. — Szt.-Lőrinczen f. hó 17-én temették Varkás Imre esküdöt, ki vadászatra készülvén, fogyervert oly vigyázatlanul huzta ki a kocsiból, hogy az elslívén, öt szíven találta. E rögtöni halál egy hetvenhat éves nőt fosztott meg egyetlen gyermeke és támaszától.

(Halálhíradások.) Hoffmann Péter szabadkai esperes és plébános, ki már 24 év óta lelképász-torkodik Szabadkán, f. hó 18-án 48 éves korában meghalt.

Nemzeti színház.

Péntek, márcz. 18. „Stuart Mária.“ Tragoedia 5 felv. Irta Schiller; ford. Kelmenci. Szombat, márcz. 19. Előszór: „Hamlet.“ Nagy opera 5 felv. Irta Barbier és Carré, fordította Bohm G. Zenéjét szerzte Thomas Ambroise. Vasárnap, márcz. 20. „II. Rákóczy Ferencz fogsága.“ Dráma 5 felv. Irta Szigligeti. Hétfő, márcz. 21. „Amalancos hölgy.“ Vigjáték 5 felv. Irta Shakespeare; ford. Léva. Kedd, márcz. 22. Másodszor: „Hamlet.“ Nagy opera 5 felv. Irta Barbier és Carré. Zenéjét szerz. Thomas Ambroise. Szerda, márcz. 23. „Stuart Mária.“ Tragoedia 5 felv. Irta Schiller, ford. Kelmenci. Csütörtök, márcz. 24. „Lammermoori Lucia.“ Opera 3 felv. Zenéjét szerz. Donizetti.

Szerkesztői mondánivaló.

— Arad. O. A. Kietlen pusztaság... A pusztá dicse-rete szebben, jobban szávozott volt már. Azt sem hallottuk soha, hogy a „délből ezüst hullámban a hegyek tetője cimerlne.“ A természetet szabad eszményíteni, de nem meghamisítani.

— Pest. D. A. Az agg honvéd minden költői alakítás nélkül, prózai lapossággal van megénekelve. Nem közölhetjük.

— Pest. M. G. A Longfellow költeménye, s a Heine-dalok közül is egyik, jobb fordításban már megjelent magyarul. Általában fordításai nélkülözik a költői hangot és zengettségét.

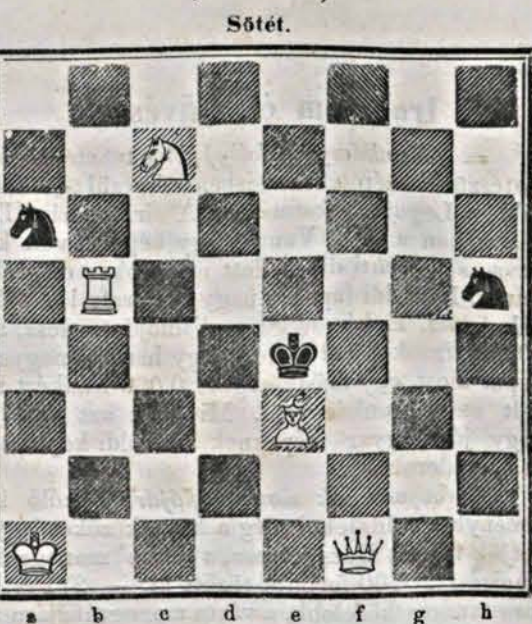
— Sz.-Fehérvár. H. D. A régi magyar költemény már megjelent a Thaly által kiadott „Régi magyar vitézi énekek“ I. kötetében.

— M.-Vásárhely. Sz. B. A küldeményt köszönettel vettük; a másik nagyböböt pedig várni meg nem szününk.

SAKKJÁTÉK.

539-ik sz. f. — Grosdemangétól.

(Párisban.)

Világos. Világos indul s a 3-dik lépésre mattot mond.

Az 534-ik számú feladvány megfejtése. (Sajournant Ábél-től Párisban.)

Világos. Sötét. 1. V f5-b5+ ... Kc6-b5; 2. Hd3-b4 ... a5-b4+; 3. He4-a5 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Harasztiban: Gr. Festetics Benő. — Miskolcon: Czente József. — Kis-Hegyesen: Stern Fülöp. — Homonnán: Farkas Bertalan. — A pesti sakk-kor.

Nyilt tér. *)

Előfizetési felhívás ily című munkára:

VÁZLATOK

a magyar emigratio életéből.

Aldor Imrétől.

Szerző előfizetési felhívásában kijelenti, hogy adatait a legbiztos forrásokból szedte. Szemtanuk naplójegyzeteiből t. i. s ilyenre támaszkodó egykoru jeles angol, francia és német könyvekből. — A munka legalább 10 nagy ivre fog terjedni s 10-15 szöveg illusztráló szép fametszettel lesz díszesítve.

Az egész mű öt részből áll: 1. r. Orsovától Kintaháig. 2-ik r. A tengeren. 3-ik r. Kossuth és száműzötteink Angliában. 4-ik r. Kossuth Lajos körútja Észak-Amerikában. 5. Azokról, a kik künn porlanak. Független. Az észak-amerikai állam és alkotmány ismertetése.

Szerző reméli, hogy pártcélokat kizáró könyve párt-színezet nélküli fölkarolásra számít. Az előfizetési díj egy forint. — Gyűjtőknek nyolcz után egy tiszteletpéldánnyal, tizenhat előfizető után pedig díszközönségi példánnyal kedveskedik.

Az előfizetési pénzekkel terhelt levelek így czimzendők: Aldor Imrénék Pesten, Damjanics-utca felőli három dob-utca. — Az előfizetési pénzeket megelőző, de legkésőbb ápril hó 20-ig kéri beküldeni. A mű elküldése május hó folytán fog megtörténni.

— (Egy fiatal nő,) ki már 5 év óta működött intézetben mint magyar tanárnő, óhajt egy vagy több leánygyermek mellett Pesten vagy vidéken nevelőnői alkalmazást; tanít magyar és német nyelven, valamint rajzot, francziát, zongorát s kézimunkát.

A megkereső levelek: „A. B. kisasszonynak, özvegy Horváth Rezsóné asszonynál Budán várbán, országház-utca 101. sz. a.“ czímen küldendők.

*) E rovatban közzölt cikkekért csupán a sajtótörvények irányában vállal felelősséget a Szerk.

TARTALOM.

Asztalos Sándor (arczkép). — A vén képlár (képpel). — Eredeti közlemények Kaliforniából II. (vége). — Egy kintinó magyar nyomdász emléke. — Dickens Károly utolsó és búcsuzó felolvadása (képpel). — Emlékjegyzetek 1866-tól 1868-ig. — A börtölköz. — Helyi monographiák (vége). — Egy kis börtüi prédikáció. — „Hamlet.“ — A gózekék (képpel). — Egyveleg. — Tarház: Irodalom és művészet. — Köszöntések, egyletek. — Egyház és iskola. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondánivaló. — Sakk-játék. — Nyilt tér. — Heti naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

Table with columns: Honap-és hetnap, Katholikus és protestáns naptár, Görög-orosz naptár, Izraeliták naptára, N a p, Hold. It lists various dates and events for different religious groups.

HIRDETÉSEK.

Ez a legolcsóbb árúhely.

Karlsbadi porcellán.

A DRESSLER J.-féle porcellán-gyárból

különösen ajánlandó:

Table listing prices for various porcelain items: Ebéd-készlet 6 személyre (11 frttól 50 frtig), Thea-készlet 6 személyre (4.50 frttól 15 ft), Káv-készlet 6 személyre (3.50, 5, 8, 12, 20, 25, 30, 35, 40, 45, 50).

Konyha-edény porcellánból vagy Chamot-földből minden nagyságban és alakban a legolcsóbb árakon; továbbá mindennemű porcellán-tárgy.

A főraktár van:

Pesten,

Bálvány-utca, a Mocsonyi-féle házban 1. sz. alatt.

Vidéki megrendelések az árak utánvétele mellett a legpontosabban intézettek el.

Bálvány-utca, a Mocsonyi-féle házban 1-ső szám.

724 (15-17)

RÖCK ISTVÁN PESTEN,

ajánlja

gépgyárából (soroksári-utca 2. sz.)

tisztogató és zsákolóval ellátott

hordozható cseplőgépeit

e mellett

6 lovas hordozható hajtóművel, mely szintén új szerkezetű 2 lóerejénél könnyebb járatu, végre

Hentzmann-féle, amerikai cseplő-gépeit

1, 2, 3, 4, 6 lóerővel; mindenféle nagyságu szecskavágó-gépeit, kéz- és lőerőre; különféle nagyságu répavágóit, kukoriczamorzsolóit, ekéit, boronáit, bor-sajtóit, sódarait, valamint lő- és gőzerőre alkalmazott örlőmalmaít; minden nagyságu fekvőgőzgepeit mozdonyait és víziváztuyuit. Gyártmányainak jósága s tartósságáért kezeskedik.

775 (3-3)

RÖCK ISTVÁN, gyártulajdonos.

Első cs. kir. szab. gyár, a mesterséges

GUANO

készítésére,

Traunfelsi Stummer Károly lovagtól,

a cs. kir. kib. szab. „Adhäsions-Filterrystem“ szabadalom tulajdonosa.

Iroda:

Elisabethstrasse 12-dik szám alatt.

Gyár:

Bécs — Erdberger — Lande.

A mesterséges Guano árjegyzéke:

Table listing prices for Guano: Guano, zoldtakarmányok alá, vám-mázsánként 1 forint 50 krtól 2 forint 50 krig, húvelyes veteményekre (2, 3, 50), kapásnövényekre (3, 50, 4, 50), virág s főzélékre (4, 5, 50).

Ezen árak készpénzben fizetendők, a Guano-t a bécsi helyi pályaudvarokhoz szállítva. — A fentebbjegyzett legalantabb s legmagasb szabott árak közt azon arány áll, — a mennyiben a Guano, mennyiségre nézve fojtóanyagot s vilsavanyt tartalmaz. Fentebb Guano-félék, bokrok s gyümölcsfák művelésére is nagy előnyvel használhatók. A talajminőségét, s a művelés alá vonandó növényt illetőleg, — egy osztrák hold 10-12 vám-mázsá mesterséges Guano-t igényel. — Ezenkívül, gyáram azon helyzetben van, hogy a t. cz. gazdaszoknak tömített fojtóanyag tartalmu Guano-t is szállíthat, mely oldott állapotban rétek öntözésére vegyítékül a réteken keresztül csörgedő vízhez — a legnagyobb sikerrel használhatók. — A bepakolás 5-10 mázsás hordókban történik; pakolásí díj vám-mázsánként 12 kr. E Guano-félék gyors s tömeges megrendelése tisztelettel kéri, — hogy a szállítás is idejékorán foganathat vétehesseék.

A mesterséges Guano használati utasítása bérmentesen küldetik meg.

779 (3-6)

Elofizetési felhívás

„HONVÉD“ első magyar katonai hetilapra.

Elofizetési feltételek:

Félévre (ápril—szept.) 3 ft. — kr. Negyedévre (ápril—junius) 1 „ 50 „

Rendes szétküldés eszközhetése végett az előfizetése minél előbbi beküldése kéretik. — A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik.

Tíz előfizetett példány után egy tiszteletpéldány jár.

A „Honvéd“ 1869-ik évi folyamának július—decemberi teljes számu — a magy. kir. honv. törzstisztek arczképeit és életrajzait tartalmazó — példányai folyvást megrendelhetők a „Honvéd“ kiadó-hivatalában.

Ára a félévi folyamán 3 forint.

Folyó évi január 1-től kezdve, teljesszámu példányok még szinté kaphatók.

A „Honvéd“ kiadó-hivatala.

(Pest, egyetem-utca 4. sz. a.)

(1-3)

KERTÉSZ és EISERT Pesten,

Dorottya-utca 2. szám, a magyar király czimú szállodával szemközt,
a tavaszi idény

tekintetéből következő cikkek dús választékát ajánlják:

Tavaszi legyezők.
Közönséges gömbölyűek papírból 12 kr. kelméből 30 »
Finomabbak, kivonó előkészülettel, kelméből, selyemből stb., 1 ft. 25 krtól 4 ft. 50 krig.
Falegyezők, különemű kiállításuk, 25 krtól 7 ft. 50 krig.

Fa ernyő-legyezők.
Egy egész új, igen díszes nemű a tavaszi esernyőcskének, melyek mint legyezők is használhatók, különböző fane-mekből készülve, simák és selyem ré-szekkel, 1 ft. 30 krtól 6 ftig.

Napernyők.
Kis félreahajtható tavaszi ernyőcsék se-lyemből, béles nélkül, 1 ft. 70 krtól 2 ft. 50 krig.
Selyemből bélelve 2 ft. 40 krtól 3 ftig. Finomabb neműek, moire antique és at-laszból, fodrokkal díszítve stb., 3 ft. 40 krtól 10 ftig.

Középnagyságú kézi-ernyők, változatos kiállításuk, 1 ft. 80 krtól 15 ftig.
En tout cas-ernyők alpacca és selyemből, 2 ft. 30 krtól 8 ftig.
Napernyők urak számára, 3 ftól 7 ftig.

Esernyők.
Alpacca szövetből 3 ft. 75 krtól 4 ft. 50 krig.
Tafota és selyemből 1 ft. 60 krtól 11 ftig. 12 bordás angol selymerynyők 12 ft. Angol ruganyernyők 10 ft.

Rugany eső-öltönyök és köpe-nyek.
Ujjas öltönyök fejtetővel, 10 ft. 75 krtól 19 ft. 50 krig.
Kocsizó- és lovagló-köpenyek ujjakkal és fejtetővel, 15 ftől 19 ftig.
Igen elegans drappszinű eső-öltönyök, 17 ftől 20 ftig.

Plaid-szjak.
Legjobb nemű angol 1 ft. 15 kr., olcsók 80 kr.
Váltha akasztatók 1 ft. 50 kr., 1 ft. 80 kr.
Gyermekek számára olcsók és finomab-bak, 40 krtól 80 krig.

Szíves figyelembevételül.
Levélbeli megbízásoknál különös feladatunk a belénk helyezett bizalmat a rendel-mény pontos eszközése és gyors elküldése által megnyerni, miért is a küldendő tárgyának közelítő árát meghatározni kérjük, megjegyezvén, hogy minden meg nem felelő cikket visszafogadunk. 766 (2-4)

Lovagló-szerek.
Disznóbőr angol nyergék, 15 ftől a leg-finomabb neműekig.
Angol kantárok 2 ft. 65 krtól 10 ftig.
Kengyelvas-szíjak 2 ft. 50 krtól 3 ft. 30 krig.
Nyerges és kötélterhelők 2 ft. 40 kr.
Nyergeltartók 3-5 ftig.
Kengyelvasok, nyerges, fészítő zablak s minden egyéb acélszükségletek leg-jobb minőségben.
Felszaló, felsérfólo és gép-lovagló-szíjak, 1 ft. 40 kr., 1 ft. 60 kr., 2 ftig.
Lovagló-ostorok és botok, 60 krtól 10 ftig.

Rugany labdák és ballonok.
Mindem nagyságú szürkék 10 krtól 1 ft. 25 krig.
Készletek 12 krtól 1 ft. 40 krig.
Feszítők 25 krtól 2 ftig.
Küzdulásokhoz igen alkalmas fejtj-ható, zsebbeli ballonok, 60 krtól 1 ft. 40 krig.

Virágosár-asztalok.
s allvány természetes törzs-ágból, a kosár szép fonadékából, bronzozott levelekkel díszítve;
kisebkek nagyobbak, nagyok darabja 6 ft., 8 ft. 50 kr., 11 ft.
Finomabb neműek dús választékban, 25 ft.

Kerti gyertyatartók.
Gyertyákhoz valók üvegfedővel, dbja 1 ft. Petroleum-lámpával, üvegfedővel, s a légvonal befolyását akadályozó készü-lettel, 1 ft. 70 kr.

Sétabotok.
Közönségesek különféle fanemekből, 25 krtól 80 krig.
Befont és nid Boxer-botok 75 krtól 2 ftig.
Finomabb neműek, különböző nemes fak-ból, valódi nádól faragványokkal, ele-fántosant, valódi ezüst fogókkal stb., felette dús választékban, 1 ftől 8 ftig.
Díszes törzs-botok 2 ft. 50 kr., 3 ft., 4 ft., 5 ft., 6 ft., 10 ftig.
Gyermekek és fiúk számára, 15 krtól 80 krig.

Ágynemű,

ingek, corsettek, szoknyák, zsebkendők stb. minden áron.
Menyasszonyi készletek
500 tól 2000 ftig.
Arjegyzék bérmentve.
Türsch F.-től
Pesten, váci-utca 19-dik szám.
763 (1-3)

Dr. GROSSMANN,

szem- és fülorvos
PESTEN,
József tér 11-ik sz. alatt, Grosz-féle házban.
Rendel hétköznapokon dél-előtti 11-1 és délután 3-4 óráig. — Szegények számára ingyen minden va-sárnap délelőtti órákban. 792 (11-12)

Kutya-labdacsok,

Anglia leghírneves állatorvosai-nak évek hosszú során tett ta-pasztalatai alapján, **Kwizda Fe-rencz János** által készítve, **Kor-neuburgban;** kutya-betegség, vidatonez, nehézség, csúsz s a ren-des kutya-betegségek ellen.
Biztos óvszer a ve-szetség ellen.
Egy skatulya ára 80 kr.
Valódi minőségben kap-ható **Pesten: TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész urnál, király-utca 7-dik szám. 753 (4-9)

Pályázat.

A felső-remetei vasgyárba Ungmégében, okleveles orvos kerestetik. Évi illetmé-nye: 350 ft. készpénz, 50 mázsa széna, 50 font fagygyu, 14 öl tűzifa, 2 hold szántóföld tisztességes lakás kerttel, és szabad gyakorlat.
Ezen állomást elnyerni ohajtók, folszerelt folyamodványukat f. évi ápril 15-ig felső-remetei vasgyári felügyelősnél nyújtsák be.
Felső-remetei vasgyár, 1870. márczius 18-án, u. p. Szobráncz. 781 (2-3)

1870. Előfizetési felhívás 1870.

Jogtudományi Közlöny

a budapesti, nagyváradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye,
heti szaklapra, kapcsolatban
a m. k. kuriai határozatokkal
és
a törvénykezési szabályrendeletek gyűjtésével.

Szerkeszti: **Dr. DARDAI SÁNDOR.** Kiadja: **HECKENAST GUSZTÁV.**

A magyarországi törvények és rendeletek téra oly terjedelmes gyűjtemény, hogy annak legnagyobb része a törvénykezéssel foglalkozó ügyvédek és bíróságokra nézve elkerülhetetlenül szükségesnek nem tekinthető. Ezért, s tekintve még, hogy a törvényke-zésnek a közigazgatástól leendő elkülönítése közel kiltatásba helyezett, czélzserűnek találtak a magyar felelős kormányknak a törvénykezésre vonatkozó mindannyi ren-dele-tét egy külön 8-adrésű füzetek alakjában

„Független” az új törvénykezési rendtartáshoz
című mellékletben közölni, akkép, hogy a mellékletek az év végén külön tárgymutató-val ellátva, a laptól elkülönítve, bekérhető legyenek.
Ezen rendeletek gyűjteményének első és második, azaz: 1867., 1868. és 1869-ik évi folyama szintén minden könyvkereskedés után megszerezhető.

Előfizetési feltételek:
Negyedévre (ápril—június) 3 forint.
Félévre (ápril—szeptember) 6 „
Rendes szétküldés eszközése végett az előfizetések idejében beküldése kére-tik. — Az előfizetési pénz az alulírt kiadó-hivatalhoz, a kéziratokat pedig bérmentve a szerkesztőhöz kérjük intézteni.
A t. gyűjtőket minden tíz előfizető után egy tiszteletpéldány illet.
A „Jogtudományi Közlöny” kiadó-hivatala,
(1-3) (Pest, egyetem-utca 4. sz. a.)
Folyó évi január 1-től kezdve teljesszámú példányok még folyvást kaphatók.

Vámör.

E gép, mely ellenállhatlanul s hozzáférhetőenül jegyzi a garaton átment élet tömegmennyiségét, mely után az illető vámmennyiségnek készletben kell lennie: alulírott feltalálónál s szabadalmazott tulajdo-nosnál, darabonként 80 o. é. forintért megrendelhető. — A gép két kulcsal nyílik, és csak a malomtulajdonos és molnár egyesült akara-tával nyitható fel s lesz hozzáférhető. — Használati utasítás adatik.
Tisza-Füreden (Hevesmegyében).
Sarkadi Ferencz.
774 (3-3)

Pest, április 3-án 1870.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politkai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságokk illetőleg: Egy négyzer hasábotott pet sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszor- vagy többszöri igtatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket előad Bécében: Oppelik Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj, külön minden igtatás után 30 ujkraczár.

Lónyay Gábor.

Alkotmányos küzdelmeinknek, a most élők közt egyik legrégebb és leghivebb baj-noka, a törvényhozás s megyei és társadalmi élet terén köztisztelitet kivított férfiú, Lónyay Gábor, kinek arczképét jelen szá-munkban mutatjuk be olvasóinknak.
Lónyay Gábor született 1805-ben október 4-én családjának egyik ősi jószágán, Dere-gnyőn Zemplénmegyében; atyja, szintén Gábor, Beregmegye főispánja és Zemplénmegye ad-ministratora, 1824-ben halt meg; anyja b. Prónay Piroška volt, a nemes kedélyű, mi-velt és családi erényekkel tündöklő magyar hölgyek egyik kitünő példány-kepe. Kilencz éves koráig édes anyja gondjai alatt növekedett, kinek jó szívét, nemes kedé-lyét alakjával együtt örökölte.
Anyja 1814-ben elhalván, Gábor a sárospataki főiskolába ment s ott tanult négy évig, azután a pozsonyi gymnasium-ban töltött három s a kézs-márki kollégiumban két évet, s végre 1823-ban ismét Patakra ment, hogy Kövit hallgathassa.
Iskolai pályáját tudnivágy, szorgalom, értelmesség jellem-zik. Korán belátta, hogy azon időben a sárospataki főiskolá-ban a történelmi és politikai tudományok el vannak hanyag-olva; ezek pótlására önszorg-alma által igyekezett s erre ösztönöz tanuló társait is, kik-nek mintegy központja s irány-adoja volt.

benső jöllétre s a mivelttség és előhaladásra törekedve, míg ő maga a német és franciaia irodalom remekműveit tanulmányozta, zené-vel is foglalkozott s a fennmaradt időt gaz-dasága körül töltötte: addig vendégszerető házát s szívét a szabad eszmék és reformok barátai előtt is feltárva, Deregnyő 1830 óta mintegy tűzpontja lett Zemplénvármegye, sőt azon országgrész legjelesebb fiainak és leányainak, s mai nap is még igen sokan vannak, kik elragadtatással emlékeznek a Deregnyőben töltött szép napokra.
Zemplénvármegyében akkor az ellenzék

bár nemis a zöld asztal mellett, hol ifjusága miatt még helye nem volt, hanem csak ugy oldalról állva — először megszólalt, oly ha-tározottsággal lépett a reform-eszmék terére, hogy maguk az ellenzék régebbi vezérei, kik különben szívesen látták maguk közt a te-hetséges ifjú erőt, megdöbbenek föllépésén; és a reform-eszmék (örökvaltság, sajtó-sza-badság, stb.) mellett s ellen vívott küzdelem, csak Lónyay Gábor és Kossuth Lajos fellé-pésével vette valódi kezdetét Zemplénben.
Maga Kossuth, kinek első nagyobbszerű fellépése 1832-ben történt a sajtó-szabadság ügyében tartott nagy hatású beszédével, szintén sokat kö-zönlhetett a deregnyői társal-gásnak és barátságának, sokszor nyert onnan biztatást és támog-atást; a híres „Országgyűlési tudósítások” eszméje is e kör-ből eredt. Midőn ugyanis Kos-suth 1833-ban mint „absentium ablegatus” a pozsonyi or-szágyűlésre készült, Lónyay Gábor felkérte, hogy neki az országgyűlésről kimerítő ren-dszeres tudósításokat küldjön, melyeknek iratási, postai s más költségeit szívesen hordozná. Kossuth elfogadta az ajánlatot, s ezt meghallva b. Vécsey Pál is járult a kéréssel és ajánlat-tal, a harmadik Soos János volt, aztán Sárospatak és Talya s más községek csatlakoztak — és ez volt első alapja a később oly híressé vált tudósításoknak.
Lónyay Gábor első föllépé-seiben határozottan a demo-kratia és jogegyenlőség tanait vallotta s azokat akkor még szokatlan bátorsággal és vilá-gossággal mondotta ki: „A törvény előtt legyen mindenki egyenlő, — mondá 1832. szept. 7-én Zemplénmegyei gyűlésén — minden polgár egyaránt le-gyen képviselve, a haza szükségére adózzék mindenki birtokaránylag, s oltalmazza azt a veszedelem idején mindenki egyaránt! Így fogunk összeforrni egy testté, egy lélek-ké, így lesz hazánk mind belső-, mind külsőkép-erős, gazdag és boldog, ez által fog a többség

LÓNYAY GÁBOR.

A jogi tudományokat vé-ghezve, 1826-ban Zemplénvár-megyei tiszteletbeli aljegyzője lett, s az akkori főjegyző Dókus László mellett dolgozott, ki elismert jogász volt s később szeptemvir is lett. 1827 végén alszolgabíróvá választották s e hivatalát három évig viselte. 1828-ban vette nőül életének méltó és hű társát Kazinczy Ottiliát, Kazinczy Gábor nővérét. Szolgabírói hivatalát letévé, ismét Deregnyőbe tette át lakását, s nemcsak anyagilag rendezte birtokait valódi mintagazdasággá, s nemcsak külsőleg emel é házát kényelmes főúri lakká, hanem a valódi

élén b. Vécsey Pál, Soos János, Fáy Ferencz, Szirmay Antal állottak, s ezekhez csatlako-zott mint legifjabb Lónyay Gábor. De az új eszmék színvonalán állván, nem maradhatott az akkori megyei ellenzékese-kedők szűk kor-látai között; s midőn a megye gyűlésén —

Márczius hó végével az évnegyed előfizetések lejárván, ápril 1-től új előfizetésre hívjuk fel a t. olvasó közönséget.

Előfizetési felhívás

VASÁRNAPI UJSÁG

POLITIKAI UJDONSÁGOK-ra

(„Országgyűlési beszédár”-ral s más rendkívüli mellékletekkel bővitve.)

Előfizetési feltételek:
postai szétküldéssel vagy Buda-Pesten házhoz hordatva.

A Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságok együtt:
Évnegyedre (ápril—június) 2 ft. 50 kr.
Félévre (ápril—szept.) 5 „
Három évnegyedre (ápril—decz) 7 „ 50 „

Csupán a Vasárnapi Ujság:
Évnegyedre (ápril—június) 1 ft. 50 kr.

Csupán a Politkai Ujdonságok:
Évnegyedr (ápril—június) 1 „ 25 „

Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tisztelet-példánnyal kedve-skedünk. — A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik.
A Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságok kiadó-hivatala,
(2-3) (Pest, egyetem-utca 4-dik szám alatti).